

גליון קנין תורה

יו"ל ע"י חבורת קנין תורה

בנשיאות כ"ק מורן אדמו"ר שליט"א

חבורת קנין תורה ד'באבוב

בנשיאות כ"ק מורן אדמו"ר שליט"א
אין התורה נקנית אלא בחבורה (בית סט)

נציבי חודש תמוז

הנגידים הנכבדים והמפוארים
משפחת קעמפלער שיחיו
לעיי"נ הרה"ח מו"ה **יעקב** ב"ר מנחם ע"ה

שינון לחזרה

חולין גליון י"ד

פ' מט"ו"מ - ואתחנן
תשפ"ד

שינון לחזרה

עמוד א'
שאלות ותשובות
עמוד י"ט

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות
מס' חולין דף סח: עד דף עד.

והוציא את ידו האחרת והחזירה, וחזר והוציא שדרתו והחזירה, עד שהשלים יציאת רובו של עובר. האם חשוב כל העובר כילוד כיון שיצא רובו, או דלמא כיון דחזרה ידיה הוה חזרה, וכאשר יצא אבר השני כבר החזיר הראשון, אין כאן יציאת רוב העובר, ולא הוה לידה.

ונסתפקו עוד, לפי צד השני דכיון שהחזירה הוה 'חזרה', מה הדין באופן שהוציא העובר את ידו וחתכה, וחזר והוציא את ידו האחרת וחתכה, עד שהשלימו לרובו של עובר. האם אמרינן דכיון שבין כל האברים יצא רוב העובר הוה 'לידה', או דילמא לא הוה 'לידה' עד שיצא רוב העובר בבת אחת.

² הא פשיטא למאן דאמר יש לידה לאברים, כיון דלא מהניא להו חזרה כילודי הוה כילא רוב העובר והוה כילוד.

² אבל להצד דלא אמרינן כיון דהדר הדך, אלא אף צהחזיר משלים לרוב, אף דכל פעם שהחזיר הוה האבר לאכלו והוה כלא ילא, מ"מ השתא משלים לרוב. וזה פשיטא דלא מקרי רובא צבת אחת, דהא כלל פעם שהחזיר נחצטל הוה אחת. ואם נימא דמכל מקום משלים ולא צעינן רובא צבת אחת, צחתך דכל אחד נשאר צאסורו מכל שכן דמשלים לרוב; חידושי רבי עקיבא איגרי.

⁷ וספק זה הוה, אפילו למאן דאמר יש לידה לאברים, דמ"מ אפשר דלא הוה לידה להעובר כה"ג, כיון שלא ילא רובו צבת אחת.

ואף שנתבאר [לעיל הערה צ'], שצהחזיר אבר אבר סבירא ליה למ"ד יש לידה לאברים דמיחשיב כליאת רוב, היינו דלידיה שפיר מקרי כה"ג רובא צבת אחת, דהא צחזרתו נשאר צאסורו, והוה כלילו עולמו צחזר, וכשהוילא האבר האחרון עדיין כולו צחזר ומחזרים להעובר, והוה עתה רובא צבת אחת, אבל צחתך דכל אחד ואחד נסתלק מהעובר, יש לומר דלינו משלים, דרובא צבת אחת צעינן; חידושי רבי עקיבא איגרי.

דף ס"ח ע"ב

האם יש לידה לאברים

נתבאר לעיל שנחלקו רב ורבי יוחנן בעובר שהוציא ידו והחזירה לפני שהיטת האם; לרב, רק העובר מותר באכילה, אבל אותו אבר שיצא ממעי אמו אסור באכילה, מאחר שיצא ממחיצתו – ואף על פי שהחזירו. לרבי יוחנן, גם האבר עצמו מותר באכילה מכיון שהחזירה לפני שהיטה.

במערכא שנו מחלוקתם, דלרב יש 'לידה' לאברים, ומאחר שיצא האבר ממעי אמו הרי הוא כילוד, ושוב לא מהני לו חזרה. ואילו לרבי יוחנן אין 'לידה' לאברים, ולכן מהני לה חזרה.

הנפקא מינה בין השני לשונות הוא באופן שיצא רוב האבר, ונשאר מיעוטו בפנים. דלדרך הראשון רק אותו חלק שיצא אסור. אבל לישנא דמערכא, שנקטו לשון 'לידה', ביציאת רוב הוה כל האבר כילוד ונאסר כל האבר, ואף אותו מיעוט שלא יצא חוץ למחיצתו.

• נסתפקו בגמ' לפי רבי יוחנן דאותו אבר שיצא מותר אם החזירה, מה הדין כשהוציא העובר את ידו האחת והחזירה, וחזר

⁶ מיהו אף ללשון של מערבא דתלו לה צ'לידה', באופן שיצא מיעוט האבר דלא הוה כילוד, מכל מקום אותו מיעוט האבר שיצא אסור באכילה, ואף על פי שהחזירו. דלכך אין חזרה מועיל לשום דבר שיצא חוץ למחיצתו; ע"פ מסקנת הצ"ח.

דף ס"ט ע"א

בסיפא דמשנתינו תנן, זה הכלל, דבר שהוא מגופה של בהמה שנמצא בתוך הבהמה לאחר שחיטתה, אסור באכילה. ודבר שאינה גופה – אלא מן העובר – ונמצא בתוכה, מותר באכילה. ולכאורה הא דאמרו 'שאינ גופה' מיותר הוא, דהא כבר מפורש במשנה שאם התך מן העובר שבמעיה והניח ההתיכה בתוכה מותר באכילה. אלא לכאורה בא לרבות, שאף אם יצא רוב העובר שלא בפעם אחת אלא שהתכו אבר אבר, ומצא מיעוט העובר בפנים, דמכל מקום מותר הוא באכילה. ומבואר דכל שלא היה לידת רוב העובר בבת אחת לא הוה לידה, ולכן מיעוט העובר שנשאר בפנים מותר באכילה.

אמנם דחו, דיש לומר שבא לרבות עובר שפרסותיו קלוטות כגמל שנמצא שלם במעי פרה שהוא מותר באכילה. והיינו אליבא דרבי שמעון שאסר קלוט אף שהוא בן בהמה מזהורה. ואשמעינן משנתינו, דלא אסר רבי שמעון אלא כשיצא לאויר העולם, אבל אם נמצא במעי אמו מודה רבי שמעון שהוא מותר.

ספיקות בענין עובר שהוציא ידו

• רב חנניא נסתפק בעובר של קרבן שלמים שהוציא ידו בשעת שחיטת אמו בעזרה ואף אם לא החזירה¹, ושחטה בעזרה, האם שחיטת אמו מהני להתיר אותו אבר באכילה. וצדדי הספק הם, האם אמרינן דמינו דחומת העזרה הוה מחיצה לגבי קדשים, הוה נמי מחיצה להתיר העובר בשחיטת אמו. או דלמא רק לענין קדשים הוה מחיצה, אבל לענין שחיטה הוה אמו מחיצתו ולא העזרה.

² ואין לדחות דלעולם כה"ג הוה לידה ואסור באכילה, אלא דכלל דמשנתנו בא לרבות דבגוונא דאיבעי הראשונה, כשהוציא ידו והחזירה וחזר והוציא והחזיר דזה לא הוה לידה. משום דאליבא דרב דלא מהני חזרה, פשיטא דהאי גוונא תשוב העובר כילוד וע"י לעיל הערה ב', ואין להסתפק אליבא דרב אלא בספק השני כשמתן אבר אבר. וכיון לרב על כרחן בא המשנה לרבות כה"ג שמתן אבר אבר שאינו כילוד, לא מצינו שרבי יוחנן מולק עליו בענין זה; הידושי רבי עקיבא איגרא.

¹ יליף ליה במס' בכורות (דף ו:): מדכתיב 'גמל גמל' שמי פעמים - אחד גמל שנולד מן הגמלה, ואחד גמל שנולד מן הפרה.

² והיינו בין למ"ד יש לידה וולדידה ה"ה דאיבעיא לן בהחזירה, ובין למ"ד אין לידה וולדידה לא מיבעי רק בלא החזירה, דאי החזירה בלא"ה מותר; ע"פ מהרש"א, מהר"ם ועוד. [מיהו במהדו"ב כתב דגם איבעיא זו הוה דוקא בהחזירה, דאין סברא לומר דכלאו חזרה ועדיין ידו בחוץ יהא יותר בשחיטת אמו משום חומת עזרה].

מיהו בגמל כולו בעזרה לא קא מיבעי ליה דפשיטא דטעון שחיטה; תוספות ד"ה ותנעי.

הקשה לו אביי, ולמה לא נסתפק למאן דאמר יש לידה לאברים, מה הדין בעובר של שלמים שהוציא את ידו בירושלים, והחזירה לתוך הרחם, והכניסה לעזרה ושחטה¹, האם חומת ירושלים כיון דהוה מחיצה לקדשים קלים מהני נמי שלא יהא חשוב שכבר יצא ידו חוץ למחיצתה, ומותר גם האבר באכילה. או דלא מהני מחיצת ירושלים לענין בשר בשדה וכו' דיחשב עובר שהוציא ידו כאילו לא יצא האבר חוץ למחיצתו.

ועל כרחך שלא נסתפק בזה, משום דהוה פשיטא ליה דלא מהני מחיצת ירושלים, דמחיצת עובר אמו הוא ולא החומה. כמו כן אין להסתפק במחיצת עזרה, דודאי מחיצת עובר אמו הוא, ולא מחיצת העזרה.

• אילפא נסתפק, כשהוציא העובר את ידו בין שחיטת הקנה לשחיטת הושט, האם מצטרף סימן ראשון שנשחטה בעוד אבר זה בתוכה, לסימן שני, לטהרה מידי נבלה. וצדדי הספק הם, האם אמרינן דכיון דיש חילוק בין שחיטת סימן הראשון להשני, שהראשון בא בין להתיר אכילה ובין לטהרה, והשני לא בא לאבר זה רק לטהרה, לא מצטרף סימן הראשון לסימן השני, ואין כאן שחיטה שלמה לטהרו.

ופשיטא רבא, דאם מצטרף סימן ראשון לסימן שני להתיר הבהמה ושאר העובר באכילה, ולא אמרינן שחיטה חלוקה היא

¹ ופי' הבהרש"א [ע"פ זילור הראש יוסף], הטעם למה לא פירש רש"י איבעיא זו למאן דאמר אין לידה לאברים וכשלא החזירו למוכה. משום דהאי חזרה לעזרה [דחשיבא מחיצתה יותר ממחיצת ירושלים שהרי מהני אף לשחיטת קדשים קלים, כמש"כ המוס'], הוה כחזרה לתוך הרחם. ואם כן אס סבירא ליה אין לידה לאברים ושחטו בתוך העזרה, ליכא נפקא מינה האם מחיצת ירושלים הוה מחיצה או לא, דהרי ממנה נפסק; אם מחיצת העזרה הוה מחיצה מהני השחיטה אף אם מחיצת ירושלים לא הוה מחיצה, כיון שהחזירה למחיצתה לפני השחיטה. ואם מחיצת העזרה לא הוה מחיצה, הא כל שכן דמחיצת ירושלים לא הוה מחיצה.

אלא ודאי דהאיבעיא הוה למאן דאמר יש לידה לאברים, ובאופן שהוציא האבר בירושלים והכניסה לתוך העזרה לשחטו, דאם מחיצת ירושלים לא הוה מחיצה כבר נפסק צדק, ושזו לא מהני ליה חזרתו לתוך העזרה. ובאמת אף אם לא החזיר האבר לתוך הרחם נמי איבעיא, והא דנקט שהחזירה לתוך הרחם, היינו משום אורחא דמילתא כן הוה דאין דרך להכניסה לתוך העזרה כשהאבר בחוץ.

² דודאי לא איירי בשחטת שלמים בירושלים והוציא העובר את ידו לתוך, דאם כן אף הבהמה אסורה משום שחט קדשים בחוץ.

³ נחלקו תנאי כשהוציא ידו קודם שחיטה, באיזה טומאה מטמא האבר שיצא; לרבי מאיר, מטמא משום נבילה. לחכמים, שחיטתה מטמאה אותה מידי נבילה. ונסתפק אילפא אליבא דחכמים, מה הדין כשהוציא עובר את ידו בין סימן לסימן, האם מצטרף סימן ראשון שנשחט להחזירה באכילה וגם לטהרה מידי נבילה, לסימן שני שלא בא לאותו אבר אלא לטהרה מידי נבילה.

גליון קנין תורה

מתחלה אמרו דצדדי הספק הם, האם אמרינן דרק אותו אבר של האב שאינו ניתר על ידי שחיטה ודשחיטת בן פקועה לאו שחיטה הוא אסור אצל הבן, דאבר של אב מוליד אותו האבר אצל הבן, ויכול להתוך אותו אבר מן הבן ושאר הבהמה מותר באכילה. או דאמרינן שכל זרע האב נתבלבל בתוך כל הולד, ונאסר כל הולד באכילה משום אותו אבר.

אבל שוב אמרו, דודאי שכל זרע האב נתבלבל בתוך הולד ומצד זה היה כל הולד נאסר. דאם אין זרע האב מתבלבל, היה כל סומא מוליד סומא, וכל קיטע מוליד קיטע. וכיון שאינו כן, על כרחך דמתבלבל זרעיה של האב.

(ג) אלא רצו לבאר שספיקתו הוא, אם איסור 'יוצא' שיש על אותו אבר של האב עובר להבן כלל. וצדדי הספק הם, שהרי כל בהמה בעלמא בא מכח החלב והדם של אביו שאסורים באכילה, ואף על פי שאף החלב והדם הולידו להולד, מותר הוא באכילה. הכא נמי יהא הולד מותר באכילה אף שנולד מכח אביו שיש בו גם איסור יוצא על אבר אחד. או דרק ולד שנולד מכח שני איסורים; חלב ודם, מותר. אבל כשיש איסור שלישי של 'יוצא', אין הולד מותר.

אבל הקשו בגמ', אליבא דאיזה מאן דאמר יש שלשה איסורים בהאב. הא נחלקו תנאי כברייתא בענין גיד הנשה וחלב של 'בן פקועה'; **לרבי מאיר**, אסורים באכילה. **לרבי יהודה**, מותרים באכילה.

וכמו כן נחלקו לקמן במשנה (דף ע"ד ע"א) האם 'בן פקועה' טעון שחיטה; **לרבי מאיר**, טעון שחיטה. **ולחכמים** [דהיינו **רבי יהודה**] אינו טעון שחיטה.

הרי נמצא **לרבי מאיר**, אף שיש באב איסור חלב ודם, אין לו איסור 'יוצא'. דכיון שהבן פקועה צריך שחיטה, ודאי דזה שהוציא ידו קודם שחיטת אמו לא חשוב 'יוצא' שהרי גם מה שבפנים טעון שחיטה ואין הרחם מוחיצה להתירו בשחיטת האם.

ולרבי יהודה דסובר דבן פקועה אינו צריך שחיטה, ונמצא דיש על אותו אבר שיצא איסור 'יוצא' חוץ ממוחיצתו, הא לדידיה ליכא בו איסור חלב.

ואין שחיטה לא בזו ולא בזו, וכי לא תועיל להצטרף עמו לטהר אותו אבר מידי נבלה.

ספיקת רבי ירמיה בדין 'בן פקועה'

רבי ירמיה נסתפק בעובר שהוציא ידו קודם שחיטה, ונשחטה האם והוציאוהו חי, שהעובר מותר באכילה חוץ מאותו אבר שיצא ממעי אמו לפני השחיטה, מה הדין ב'זרעו'. ומבאר הגמ' באיזה אופן היה ספיקתו:

(א) אין לומר שנסתפק באופן כשלאחר שגדל, בא על בהמה אחרת שאינה בן פקועה, והוליד בן, האם אותו אבר שאסור אצל האב משום שיצא אסור גם אצל הבן, או לא.

דהרי אפילו אם לא הוציא העובר ידו כשהיה עדיין במעי אמו, אם בא על הבהמה שאינה בן פקועה והוליד, כל הולד אסור באכילה. דאמר **רב משרשיא**, לדברי האומר 'חוששין לזרע האב', בן פקועה הבא על בהמה אחרת מעלייתא, הולד אין לו תקנה. שהרי מצד אביו אין טעון שחיטה וכדתנן לקמן (דף ע"ד) דלשיתת חכמים, בן פקועה אין צריך שחיטה, שנמנהר בשחיטת אמו. אבל מצד אמו שאינה בן פקועה, טעון שחיטה. וכיון דסימניו אינן סימניו, אינו מועיל לו שחיטה.

(ב) מתחלה רצו לאוקים ספיקתו כשלאחר שגדל, בא על נקבה בן פקועה דכוותיה, דאין טעון שחיטה, אלא משום אותו אבר שיצא ממעי אמו.

^א היינו שטעם חנינא לקמן (דף ע"ח:), דסובר שיש איסור 'אוחו ואת בנו' גם על אב ובנו, משום דזרעו של האב מתייחס גם אליו.

^ב ופי' רש"י בשני דרכים למה אינו מועיל לו שחיטה; (א) שחלי הסומנין הצא מן אביו כשחוטין הם, (ב) דהוה ליה סימן אחד של האב וסימן שני של האם, וכיון שהסימן של אביו אינו טעון שחיטה, הוה כנהמה שיש לה סימן אחד, והרי כנהמה זריכה רוב שנים.

ולקמן פי' רש"י (דף ע"ה. ד"ה אין לו תקנה), ששחיטת סימן האחרון אינו מלכודת לסימן הראשון שדינו כמי שנשחטה משעת לידתו, לפי שאין לך שהייה גדולה מזה, שהראשון שחוט משולל, וימצא עוד לקמן (שם).

^ג רש"י כתב דהספק הוא רק לחנינא דסבירא ליה חוששין לזרע האב, וע"כ דמפרש מה דנקט בן פקועה 'דכוותיה' לאו דוקא הוא, דהנקבה שצא עליה אין נפקותא אם היה זה איסור יוצא או לא. ודייק בן מדקמיבעיא אי מבלבל 'זרעיה' דמשמע דאזכר קאלי, וס"ל לגמרא דבלבול זרע לא שייך כי אם גבי האב ולא לגבי האם, אפילו אם היה זה גם כן איסור יוצא, ולכן אין השאלה רק למאן דאמר חוששין לזרע האב. אבל המוס' (ד"ה דאחא) פי' דאיידי שגם להנקבה יש איסור יוצא צבאר אחד, ולפי זה אויל הספק אפי' למ"ד אין חוששין לזרע האב; מהר"ם, אולם עי' יעב"ץ.

^ד לאו דוקא תרי, דליכא נמי איסור גיד הנשה; תוספות ד"ה או דלמא.

^ה אבל דם של בן פקועה ימצא להלן (דף ע"ד:); דאסור אף לרבי יהודה [אלא שנחלקו אמוראי אי חייבים עליה כרת או איסורא צעלמא]. [נוסחת הגמרא לפנינו (בסוגריים) אי לרבי יהודה איסור חלב ודם ליכא, וצבאר כלב אריה שמספ

גליץ קנין תורה

אלא מסיק הגמ', דודאי לא אמרינן שיאסר הולד משום שבא מכה איסור.

(ד) ומסיק הגמ' דספיקת רבי ירמיה היה בכן פקועה נקבה שהוציאה ידה וגדלה וילדה, והרי היא חולבת, האם החלב מותר והיינו דקאמר רבי ירמיה 'לזרעו', שאין החלב בא עד שתלדו. וצדדי הספק הם; האם כיון דחלב של כל בהמה מותר אף שהוא כאבר מן החי, הכא נמי לא שניא. או דלמא, כל בהמה כיון שיש תקנה לאיסורה על ידי שחיטה, לכן החלב שלה מותר. אבל הכא דליכא תקנה לאיסורה על ידי שחיטה, אולי החלב אסורי. ונשארו בתיקו על ספק זו.

חותך מעובר שבמעיה

במשנתנו תנן, החותך מעובר שבמעיה בהמה, והניח החתיכה בתוכה, אותו החתיכה מותר באכילה על ידי שחיטה האם.

ואם חתך מן הטחול ומן הכליות של הבהמה עצמה, אף על פי שהניחו בבהמה, אסורים הם באכילה ולא הותרו בשחיטה.

ילפינן שעובר נותר בשחיטה האם, מהא דכתיב כל 'בהמה' מפרסת פרסה ושוסעת שמע שתי פרסות מעלת גרה 'בבהמה' ודרשינן 'בהמה' דכתיב ברישא כאילו הוה כתיב סמוך ל'בבהמה' דסיפא, ומשמע בהמה הנמצאת בבהמה, תאכלו.

הקשו בגמ', דאם אמרינן דשיל קרוי 'בהמה', אם כן כשמביא בהמת חולין אצל בהמת קדשים מעוברת ואמר 'הרי זו תמורת עובר של זו' תהא תמורה, דהא גבי תמורה כתיב ואם המיר ימיר

כן להגדיל הקושיא כלומר דלפילו איכא למ"ד דאיסור דס (שצנרת) ליכא. ועל כל פנים נמצא דלרבי מאיר יש בו שני איסורים כמו בכל בהמה; חלב ודם, ולרבי יהודה דליכא איסור יוצא, ליכא איסור חלב, ואף אי נימא דליכא איסור דס מכל מקום לא חמירא משאר בהמה דהיא גס איסור חלב.

¹⁰ ולא אמרינן כיון שהחלב נמשך מכה כל האיברים, ואבר זה שצנרתה זו אסור יהא כחלב טריפה שאסור באכילה, דאבר זה אין בו איסור מחמת עצמו כטריפה כלל, אלא שאין לו סימנין להחירו בהן ע"י שחיטה, [משא"כ שאר הגוף שמהני לו שחיטה האם, משום דהוה כבשר וכמונה דזיקולא, והאבר שיצא הוא לצדו נשאר חי]. ואם כן מה הפרש יש בין חלב זה לשאר חלב הבא מן החי, מי גרע חלב הבא מכה אבר אחד חי מחלב הבא מכה בהמה שכולה חיה. או דילמא מגרע גרע, דהתם חיותו עומד ליתקן על ידי שחיטה, אבל חיותו של אבר זה אין לו תקנה עולמית על ידי שחיטה, ואסור; רשב"א.

¹¹ רש"י על המשנה פי', דנקטו אברים אלו, משום דאין הבהמה נעשית טריפה על ידם. והיינו כתי' השני בגמ' לעיל (דף נ"ה), שאף לרב עורא דבהמה נטרפת בנקיבת הטחול, מכל מקום אין הבהמה נטרפת בחתיכת הטחול. או אף כתיב הרשון, דהרי לא קיי"ל כרב עורא רק בסומכיה דטחול, אבל אי נחתך או ניקב בקולשיה מותר כמבואר שם (דף נ"ה:); ראש יוסף.

בהמה בבהמה. ואם כן למה תנן, דאין תמורה באופנים אלויה; (א) אבר בהמת חולין תחת עובר בהמת קדשים, (ב) עובר בהמת חולין תחת אברי בהמת קדשים, (ג) אברים ועוברים תחת בהמה שלמה, (ד) בהמה שלמה תחת אברים ועוברים. תירצו בשני דרכים:

(א) באמת לא הוה שילי בהמה, ולא ילפינן ליה מ'בהמה בבהמה', אלא מדכתיב 'כל' בהמה מפרסת פרסה וכו' 'בבהמה' אותה תאכלו, כלומר כל אשר תמצא בבהמה אכול, לרבות את הולד.

והא דאם חתך מן הטחול ומן הכליות אסורים הם באכילה אף שנמצאו במעי הבהמה, הוא משום דכתיב בבהמה 'אותה' תאכלו, דכשנמצא שלמה אכול כל הנמצא בתוכה. אבל כשהיא חסרה – שהנמצא בתוכה מגופה הוא, שנחסר ממנה, לא תאכל מזה שנמצא.

והא דאמר רבי יוחנן דהשוהו את הבהמה ומצא בה דמות יונה, אסורה באכילה, ולא אמרינן דכל מה שנמצא בתוכה מותר, הוא משום דבעינן שיהא להנמצאת בבהמה 'פרסות', דמשמע שיש לה שתי פרסות ומעלת גרה"י.

דף ס"ט ע"ב

והא דאמרינן (דף ס"ח ע"ב) דאם מצא קלוט במעי פרה אפילו אליבא דרבי שמעון דסובר משיצא לאויר העולם אסור הוא, מכל מקום אם נמצא במעי אמו מותר, אף על פי שאין לו שני פרסות, היינו משום דמצינו משנת מדרשו של רבי ישמעאל בתלמודיו של רבי שמעון בן יוחאי, דילפינן מדכתיב 'פרסה' בבהמה תאכלו וכתיב נמי 'פרסות', איזה שתמצא – או פרסה בבהמה או פרסות, מותר באכילה. אבל אם מצא דמות יונה שאינה לא פרסה ולא פרסות, אסור באכילה.

(ב) רב שימי בר אשי אמר, דלעולם ילפינן ליה מ'בהמה בבהמה', ועובר מיקרי בהמה. והא דתמורה אינו נהוג בעוברין,

¹⁰ כוונת המשנה 'אין ממירין' היינו שאפילו דיעבד אם המיר אין מומר, דהא דאמרו 'בכל ממירין' לתמורה היינו לענין דיעבד דהרי אסור להמיר, וכמבואר לעיל (דף ג').

¹¹ דוקא נקט דמות יונה שהוא אסור גם כשיצא לאויר העולם, לפי שאינו מתקיים. אבל מנא זה בהמה גמורה שראוי להיות מותר, ורגליה רגלי יונה או שאין לה רגלים כלל, מותרת. דלא ממעט רבי יוחנן מידי שראוי להיות מותר כשיצא לאויר העולם דהיא חשיב כמפרים פרסה להיות נותר בשחיטה אמו, כמו שחשוב כמפרים פרסה כשיצא לאויר העולם; תוספות ד"ה אלמה.

גליון קנין תורה

אבל דחו ראייה זו, דלעולם יש לומר להשיב כן לרבי מאיר ורבי יהודה ודלא מצינו דסבירא להו להקיש תמורה למעשר, ולעולם המעם דקאמרי דאין ממירין בעוברין הוא משום דלא איקרי בהמה, והא דאמר רבי יוסי שכך הוא הדין בתחלת הקדש, לא אמר כן לדבריו של התנא קמא. אלא אמר לעצמו, דהלא במוקדשין יודע אני דהאומר רגלה של זו עולה כולה עולה, דנפקא ליה מ'יהיה קודש' אף כשיאמר רגלה של זו תמורה תהא כולה תמורה, נמצא דעשה תמורה בבהמה כולה, והוה תמורת בהמה בבהמה.

דיני פטר רחם לענין בכור

תנן במשנתנו, בהמה שבלידתה הראשונה היא מקשה לילה, מותר להתוך מן העובר אבר אבר שיוצא ראשון ראשון ולהשליכה לכלבים, ואין בה איסור מטיל מום בקדשים²⁷, דכל כמה דלא נפק רוביה, לא קדיש ודכתיב אשר יולד, הרי דלא נתקדש בכורה עד שגולה²⁸.

ואם יצא רובו כאחת וכבר יש עליה קדושת בכור, והתכונן, הרי זה יקבר²⁹. דכיון שביציאת הרוב חלה קדושה עליו, קרינא ביה אשר יולד ומעתה יש לו דין בכור ואסור להאכילו לכלבים, אלא צריך קבורה.

ובשניהם, הבא אחריו אינו בכור, בין שיצא ראשון אבר אבר ובין שיצא רוב כאחת, דהא השני לאו פטר רחם הוא.

אם בכור קדוש למפרע או מכאן ולהבא

נחלקו אמוראי בבכור בהמה שיצא שלישי ומכרו לעובד כוכבים, וחזר ויצא שלישי אחר והרי כאן רוב; לרב הונא, קדוש הוא בקדושת בכור וקרב לגבי מזבח וניתן לכהן. דקסבר דאף על גב דב'לידה' תלה רחמנא ורק כשיצא רוב הוה לידה, מיהו כאשר אכן יצא רוב, משוי ליה לידה למפרע בכור מתחלה, ואגלאי מלתא דמה שמכר לעובד כוכבים לאו כלום הוא, כיון דהוה בכור ואין לו חלק בו.

לרבה, אינו קדוש כבכור. דמיציאת רוב הולד רק מכאן ולהבא הוא קדוש. וכיון דבתחילת לידתו חולין הוה, היה יכול למוכרו

אין המעם משום דלא מיקרי 'בהמה', אלא משום דאזיל אליבא דרבי שמעון דמקיש תמורה למעשר בהמה. וכיון דמעשר בהמה אינו נוהג בעוברים ואברים, שהרי בעינין יעבור תחת השבת וליכא, אף תמורה אינה נוהגת באברים ועוברים. אבל למאן דלא מקיש תמורה למעשר בהמה, אמנם כן הוא דממירין בעובר, דאיקרי 'בהמה'.

• רצו להביא ראייה דהא דתנן במס' תמורה דאין תמורה נוהג בעוברין אזיל כרבי שמעון. דתנן בסיפא דאותה משנה, דלרבי יוסי ממירין באברים. ומפרש רבי יוסי טעמו, דהלא בתחלת הקדש האומר רגלה של זו עולה עולה. והכא נמי אף כשיאמר רגל של זו תחת זו' תהא כולה תמורה תחתיה. ומדאמר רבי יוסי דכך הוא הדין בתחלת הקדש, לכאורה משיב כן להתנא קמא דהרי בתחלת הקדש גם לדידך הדין כן, ומאי שנא בתמורה.

והנה נחלקו תנאי בברייתא בהאומר רגלה של זו עולה; לרבי מאיר ורבי יהודה, אין כולה עולה, דכתיב כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש 'ממנו' קודש, ולא כולו קודש. אבל אין יוצא לחולין על ידי פדיון אותו אבר, דהא כתיב 'יהיה', בהוייתה תהא. אלא בהמה זו תימכר לצרכי עולות, ודמיה חולין, חוץ מדמי אבר שבה דממנו לא יטול הדמים לפי שאינו שלוי³⁰.

לרבי יוסי ורבי שמעון, הבהמה כולה עולה, דכתיב 'יהיה' לרבות את כולה ודהוה ליה למיכתב כל אשר יתן ממנו לה' קדש, ומדכתיב 'יהיה' ריבויא הוא דאפילו לא נתן לה' אלא ממנו דהיינו מקצתה, יהיה קודש כולה.

ואם כן, בהא דאמר רבי יוסי דבתחלת הקדש כך דינה שאם אמר רגלה של זו עולה' תהא כולה עולה, על כרחך לא השיב כן לרבי מאיר (כשאר חסם משנה דרבי מאיר הוא) ורבי יהודה, דהרי לשיטתם אף בתחלת הקדש אין כולה עולה. אלא על כרחך אמר דבריו לרבי שמעון דסבירא ליה כן, הרי מבואר דרישא דמשנה זו רבי שמעון הוא.

²⁷ דתנן במס' תמורה, דאמר רבי שמעון הרי מעשר בהמה בכלל כל הקדשים הוא שעושין תמורה, דכתיב 'בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה' לא יחליפנו ולא ימיר אותו'. ולמה ילא מעשר בהמה דכתיב צדיקה להדיא דעושה תמורה, אלא ילא להקיש, מה מעשר קרבן יחיד, ילא קרבן צבור שאין תמורה חל בה, ומה מעשר קדשי מזבח, ילאו קדשי זקק הצית שאין בהם תמורה.

²⁸ ובמס' תמורה (דף י"א:) הקשו, דזה שקנאה לעולה האין יתכפר בעולה זו, הרי ממוכר אבר והוא היה מחוייב עולה שלימה. ומירנו דזה שקנאה אמר 'הרי עלי עולה בחייה' נלומר הרי עלי להקריב כל האצטרין שהבהמה חיה ממנה, והרי קן עשה, דהמוכר לא הקדיש אלא אבר שאינה חיה ממנו כגון רגל מן הארבעה ולמטה], עיי"ש.

גליון קנין תורה

הרוב. ואף שלאחר שיצא הרוב ההתייכות לפנינו, מכל מקום מה שכבר נחתך לפני זה מותר להשליך לכלבים.

ובשלמא אם מכאן ולהבא הוא קדוש ומקמי יציאת רוב לא קדיש מידי, מובן דהנך התייכות שנחתכו לפני יציאת רוב לא חלה קדושה עליהו, ולכן מותר להשליכם לכלבים. אבל אם למפרע הוא קדוש, הא כיון דרובא קמן איגלאי מלתא ביציאת הרוב דמעיקרא קדוש להו, ולמה משליכן לכלבים, הא צריכים להיקבר.

תירצו, דהמשנה איירי רק במחתך אבר אבר ומשליכה מיד לכלבים, דכיון דעדיין ליתא יציאת רוב, עדיין לא חל הקדושה עליו. ולכן ליכא איסור לזרקו מתחילה, דהא כאשר זורקה חולין הוה. אבל ביצא שלישי ומכרו לעובד כוכבים וחזר ויצא שלישי אחר וכולן לפנינו, איכא למימר אגלאי מלתא והיילא למפרע, ומבטלה מכירה.

ולפי זה, הא דאמרו בסיפא דמשנה שאם יצא רובו של הולד יקבר, דמשמע שיצא בבת אחת, לכאורה היה אפשר לחלק בדידה – אף כשיצא אבר אבר ומחתך. דהא דמשליכו לכלבים כשחתך אבר אבר, היינו רק כשמשליכן מיד, אבל במניהן, משיצא רובו אסור לזרקן לכלבים, אף שחתכו אבר אבר ביציאתו.

וצריך לומר דזהו באמת פירוש הסיפא דמשנה, במה דברים אמורים דזרקו לכלבים, במחתך ומשליך. אבל במחתך ומניה, נעשה כמו שיצא רובו בבת אחת, ואסור להשליכן לכלבים, אלא יקבר.

האם הלכו באיברין אחר רוב

רבא נסתפק האם הלכו באיברין אחר רוב האבר, או לא. ומבאר הגמ' ספיקתו:

אין לפרש דנסתפק כשעל ידי יציאת מיעוט אחד מן האברים נשלם יציאת רוב העובר, וקא מיבעיא ליה אם אותו מיעוט האבר שדינן ליה בתר רוב האבר שעדיין בפנים, והוה אותו מיעוט האבר כמו שלא יצא כלל ואם כן ליכא רוב יציאת רוב העובר.

כאילו הוא עדיין במעי אמו שהרי קדושתו תלוי בלידה, ועדיין לא היה כאן לידה. וכיון דמכירתו מכירה, הוה ליה יד עובד כוכבים באמצע, וכיון שיש כאן שותפות גוי לא חל עליו קדושת בכור בלידת שאר העובר.

ומצינו דנחלקו כבר רב הונא ורבה במחלוקת זו, בבכור שיצא שלישי דרך דופן תחילה ועל ידי 88 וסבין ובגמר לידה נפתח רחם ויצאו שני שלישים האחרונים דרך הרחם; לרב הונא, אינו קדוש בבכורה, כיון דקדושתו תלויה ברוב הראשון, שבתחלת לידה הוא צריך ליקדש. וכיון דלא היה תחלת הלידה ברחם, לא נתקדש להיות בכור.

לרבה, קדוש בבכורה, דמכאן ואילך – משיוולד רובו או בתחילה או בסוף הוה קדוש, והרי לבסוף יצא רוב הולד דרך רחם.

ואיצטריך לאשמעינן מחלוקתם בשניהם; דאי אשמעינן במכירת הולד לעובד כוכבים בשליש הראשון, הוה אמינא דבהא אמר רב הונא דלמפרע הוא קדוש, משום דאם הוה אמרינן מכאן ולהבא הוא קדוש, הוה קולא דמפקעינן לבכור מקדושתו. אבל בזה שיצא שלישי ראשון דרך דופן, אם אמרינן מכאן ולהבא הוא קדוש הוה חומרא, והוה אמינא דגם לרב הונא אמרינן מכאן ולהבא הוא קדוש לחומרא.

דף ע' ע"א

ואם אשמעינן בולד שיצא שלישי הראשון דרך דופן, הוה אמינא דבהא אמר רבה **מכאן ולהבא הוא קדוש**, משום דאי למפרע הוא קדוש, קולא הוא. אבל במי שמכר הולד בתחלת הלידה לעובד כוכבים, הוה אמינא דמודה לרב הונא דעל כל פנים לחומרא אמרינן למפרע הוא קדוש, קא משמע לן דבין לקולא ובין לחומרא אמרו רבה ורב הונא לשישתם.

• תנן במשנתנו, בהמה שבלידתה הראשונה מקשה לילד, מותר לחתוך ממנו אבר אבר שיוצא ראשון ראשון ולהשליכה לכלבים. וסברו דהיינו אף כשמתוך אבר אבר ומניהו עד שיצא

⁸⁸ דילפינן צמשה מס' צורות (דף י"ג). מדכתיב 'כל בכור צישראל' ולא צעוד כוכבים.

⁸⁹ בסוגיין מצוהר דסביחא ל' להס"ס דשני המחלוקות שזין הו. ועי' במהרי"ט אלגאזי (פ"ג אות ל"ג) שהקשה, דלכאורה יש כאן צ' מחלוקות נפרדים. דלענין מכירה לגוי המחלוקת הוא דכאשר יצא רובו, האם נתקדש למפרע או רק מכאן ולהבא. ואלו לענין יצא שלישי הראשון דרך דופן, המחלוקת הוא באיזה חלק מהלידה מתקדש בכור; אם דוקא על ידי תחלת הלידה, או אפילו על ידי סוף הלידה. ועיי"ש מה שמירן.

⁹⁰ דאי מכאן ולהבא הוא קדוש, כיון דאין קדושה חלה עליו עד יציאת רובו, אי"כ מה שנחתך קודם יציאת רוב אין קדושה חלה עליו כלל, ויכול להשליכו לכלבים אף מאחר יציאת הרוב ונמיהו ממי יצא רובו ואילך טעון קצורה למה שצ"ל; תוספות ד"ה מאי.

⁹¹ ונפקא מינה בזה לענין בכור, שאם רצה מתוך ומשליך לכלבים. וליכא איסור מטיל מוס בקדשים, שהרי מותר להטיל מוס בכור קודם שיצא לאויר העולם על ידי יציאת ראשו, או יציאת רובו דרך מרגלומיו.

קנין תורה גליון

לא מיקדש. ובאופן שתחלה יצא ראשו ואחר כך כרך גופו בדבר החוצץ, לא שייך להסתפק שהרי מיד ביציאת ראשו כבר פטר הרחם ודינו כילוד, וקדוש מיד אף על פי שלא יצא רובו. אלא הספיקות הם באופן שיצא דרך מרגלותיו, וקודם יציאת רובו כרכוהו בדבר החוצץ.

(א) כרכו לולד בסיב ושגל ונכרד סביב הדקל, האם הוה חציצה ואמרינן כיון דלא נגע ב'רחם' דבדידיה תלה רחמנא, לא קדיש.

(ב) כרכו לולד במלית.

(ג) אם תמצא לומר דסיב² הוה חציצה משום דמין באינו מינו הוא, מה הדין כשכרכו לולד בשליא. ואין הכוונה להשליא של הולד, דהא אורחיה הוא. אלא איירי כשכרכו בשליא אחרת.

(ד) כרכתו האשה המיילדת בידיה, והוציאנו והפסקו ידיה בינו לבין הרחם. מי אמרינן כיון דאורחיה הוא לילד את בהמתה לאו חציצה היא, או דלמא אפילו הכי חציצה הוה.

(ה) בלעתהו חולדה בתוך הרחם והוציא אתהו. והנה אם רק הוציאנו, הרי כיון שהוציאנו מרחם האם כשהיה בלוע ולא נגע הולד ברחם היינו הספק דרכתו בסיב². אלא איירי כשבלעתה, והוציאנו, ושוב הכניסתו והקיאנו ממעיה לתוך הרחם ויצא מאליו, האם אמרינן דאף על גב שלא נתקדש ביציאת ראשונה כיון שהיה בה חציצה, מכל מקום קדוש ביציאת אחרונה.

(ו) הדביק שני רחמים ויצא העובר מזה ונכנס לזה, האם נפטרה בהמה השניה מן הבכורה או לא. מי אמרינן שרק ולד שלה שפטר את הרחם פוטר את הבא אחרי כן מהבכורה, אבל ולד שאינה שלה אינו פוטר. או גם ולד שאינה שלה פוטר³.

(ז) נפתחו ונתרחבו כותלי בית הרחם, וכשיצא הולד לא נגע בה. מי אמרינן 'אזיר' רחם מקדיש, והאיכא. או דלמא 'נגיעת' רחם מקדשה, וליכא.

(ח) נעקרו כותלי בית הרחם ממקומן, ואחר כך הולידה. ובהוה אמינא סברו דקודם הלידה נעקרו ונפלו מן הבהמה, והקשו על זה

² בכמה דפוסים ישנים לא היה כתוב השאלה של כרכו בעליתו, וכ"מ מדברי רש"י אלו.

³ רש"י כתב דהיינו 'כרכתו' אצל ודאי לא דמי לכרכתו אשה בידה, דהתם יש לומר כיון דאורחא דאשה לילד את בהמתה לאו מליה היא, אלא דכוונתו דהיינו כמו כרכו בסיב; לב ארי.

⁴ מדברי רש"י מנזאר דהא פשיטא שצדמה הראשונה פטר את רחמה, וכל הספק הוא לגבי צדמה השנייה.

או דשדינן ליה בתר רוב העובר והוה יציאת רוב². דהא פשיטא דלא שבקינן רוב העובר ואולינן בתר רוב אבר.

אלא הספק הוא כגון שיצא חציו של עובר, ורוב אבר משלים אותו החציו. והספק הוא האם שדינן מיעוט האבר שבפנים בתר רוב האבר שכבר יצא, ונמצא דהוה כמו שכבר יצא רוב העובר, או דאין הולכין בו אחר הרוב וכל זמן שלא יצא לא הוה כיצא רוב העובר.

אין לפשוט הספק מהא דתנן במשנתינו, יצא רובו הרי זה יקבר. דעל כרחק אין הכוונה שיצא רובו ממש בבת אחת, דוכי עד השתא לא אשמעינן דרובו ככולו³. אלא לכאורה איירי כגון שיצא חציו של עובר ברוב של אבר אחד, וכיון דקרי ליה 'רובו', על כרחק דשדינן מיעוט אבר שבפנים בתר רוב אבר שבחוץ, והוה ליה כיצא רוב עובר. הרי מבואר דשדינן ליה בתר רוב אבר.

דיש לומר דהמשנה איירי כשאכן יצא רוב העובר, והחידוש הוא באופן שהיה מיעוט אחד מן האברים משלים לרוב העובר, ואיצטריך לאשמעינן דהוי יציאת רוב העובר, ולא אמרינן שדינן מיעוט אבר שבחוץ אחר רוב האבר שבפנים וליכא רוב. אלא אמרינן שדייה בתר רוב העובר, הואיל ובהדיה נפיק⁴.

כמה ספיקות בדין פטר רחם

יתבאר כמה אופנים שנסתפקו בהם האם הוה פטר רחם שיהא קדוש בבכורה, או דמשום שהיה דבר החוצץ בינו להרחם

² אין זה תלוי במחלוקת אם יש 'לידה לאצרים', דאפילו למאן דאמר 'יש לידה' ונאם יצא רוב האבר כולו אסור משום יוצא ממחילה כמו שנתבאר לעיל, דלמא התם הוה דנפק רוב אותו אבר עצמו ומיעוטו למיפק קאי, אצל הכא לא, שהרי לא יצא אלא מיעוטו של אבר. או דלמא אפילו למאן דאמר 'אין לידה', התם משום דרוב עובר צפנים, אצל הכא דרוב עובר צחוק צתר רוב עובר שדינן ליה; רשב"א.

³ דלמאן דאמר 'אין לידה לאצרים' יש להסתפק, אם התם הוה דאמרינן כן משום דרוב עובר צפנים, אצל הכא הרי תלוי צחוק, וא"כ אפשר דמיחשב כילא רוב העובר והוה לידת הולד. או דלמא דאפילו למאן דאמר 'יש לידה' היינו שאין אני קורא צו 'צדמה תאלכו' וקורא אני צו 'וצצר צדמה טרפה', אצל מכל מקום לא איקרי לידה דלענין צבור עד שיצא, דכפטר רחם תלא רחמנא, והרי לא קידשהו כותלי בית הרחם ולא אזיר; שם.

⁴ ואף על גב דלעיל אוקמוה להמשנה כשחתך אבר אבר, דכשמתקן ומניח נעשה כמי שיצא רובו צבת אחת, ואם כן שפיר יש חידוש צדמה. התם שניחא בעלמא הוה, אגב דוחקיה. אצל צדמת מתניתין צדמה שחיה קיימא, דאיירי כשילא רוב צבת אחת.

⁵ ואע"ג דפריך לעיל פשיטא ולא היה לו לרצא לשאלו זה, מ"מ דרך המשנה להשמיענו אפילו דבר הפשוט כיון שאינו מאריך כל כך וכהנה רבות בתלמוד; תוספות הרא"ש.

גליון קנין תורה

והא דהרועה טהור אף בבהמה טמאה למדה מהא דכתיב וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לָכֶם לֹא־כֹלָה הַנּוֹגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעֶרֶב. וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה׃ זו בהמה טמאה 'אשר היא לכם לאכלה' זו בהמה טהורה, הרי איתקש נבלת טמאה לנבלת טהורה, דמי שאינו קרוי נבלה בטהורה אינו קרוי נבלה בטמאה, וכמו דבהמה טהורה עוברת טהור, אף בהמה טמאה עוברת טהור.

שיטת רבי יוסי הגלילי: רבי יצחק אמר דיליף דבבהמה טמאה הרועה טמא, מהא דכתיב וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לָכֶם לֹא־כֹלָה הַנּוֹגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעֶרֶב. 'הולך על כפיו' היינו שאין פרסותיו סדוקות 'בכל החיה' בתוך גופה של בהמה חיה – דהיינו עובר טמא כמעט אמו, מטמאתי לך משום נבלה.

והא דבהמה קלוט שאין פרסותיו סדוקות הנמצא כמעט פרה אינו מטמא, אף דמהלך כפים בתוך חיה הוא, היינו משום דלא מרבינן אלא מהלכי כפים שבחיה ההולך על ארבע, ולא מהלכי ארבע שבתוך מהלכי שמונה ודחכי כתיב 'הולך על כפיו בכל החיה, ההולכת על ארבע, דהיינו שאין לאמו אלא ד' רגלים, כגון טמאה שאין פרסותיה סדוקות'.

והא דפרה שנמצא בתוך מעי גמל שהיא טמאה ובהמה טמאה שעוברת מין טהור] מטמא [שהרי רבי יוסי הגלילי פסק ואמר דכל שבבהמה טמאה מטמא, אף על פי דהוה מהלכי שמונה בתוך מהלכי ארבע, היינו משום דילפינן מדכתיב 'וכלי הולך, לרבות פרה כמעט גמל.

והא דבהמה טהור קלוט הנמצא בתוך מעי אמו שהיא נמי קלוטה (טהורה היא, אלא שנולדה כך) טהור הוא ודהא במשנה אמר רבי יוסי הגלילי דכל שבבהמה טהורה טהור, אף דהוה מהלכי ארבע בתוך מהלכי ארבע. דלחכי מהני הקל וחומר של רב הסדא לטהרו, שאם הועילה לו מהיצת אמו להתירה באכילה בשחיתתה, וכי לא תועיל לו כשהיא חיה לטהרו מידי נבילה.

אבל הקשה רב אחאבוי בר אמי, דאם כן חזיר כמעט חזירתא לא יטמא, כיון דהוה מהלכי שמונה בתוך מהלכי שמונה. והרי אמר רבי יוסי הגלילי דכל שבבהמה טמאה מטמאה.

אלא אמר רב נחמן בר יצחק, דילפינן דכל הטמאים מומאים מדכתיב נפש כי תגע בכל טמא או בנבלת חיה טמאה או

דאם כן פשיטא דלא נתקדש הבכור, דהא ליכא לא אויר ולא נגיעה כיון דאין כאן רחם. אלא הכוונה שנעקרו ונכנסו כותלי בית הרחם לפניו מן הבהמה ונתלו לו בצוארו של הבכור, ויצא הולך דרך דפנות העקורות. וצדדי הספק הם, האם כותלי בית הרחם מקדשין רק במקומן, או דלמא שלא במקומן נמי מקדשין.

(ט) רבי ירמיה שאל מרבי זירא, מה הדין כשניטל מעובי כותלי בית הרחם מבפנים סביב סביב, האם דפנות כאלו מקדשין בכור.

אמר לו רבי זירא, נגעת בשאלה שכבר שאלנו ומשם יש לך ללמוד התשובה לשאלתך; דשאל רבי זירא, וי"א דשאלו מרבי אסי, מה הדין ברחם שנפרץ פחות מחציו, והוה עומד מרובה על הפרוץ – ויצא הולך דרך הפרוץ; מי אמרינן כיון דעומד מרובה עליו, הוה ליה כאילו כולו עומד. וכן יש לשאול להיפוך, מה הדין כשנפרץ יותר מחציו והוה פרוץ מרובה על העומד – ויצא הולך דרך חלק העומד.

ועד כאן לא איבעיא לי אלא כשפרוץ מרובה על העומד דעל כל פנים איכא חלק מהרחם 'עומד' בעולם, אבל נגממו כל הדפנות, לא קא מיבעיא לי, דודאי אינו מקדש.

דף ע' ע"ב

מת עוברת בתוך מעיה

תנן במשנתנו, בהמה שמת עוברת בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו לתוך מעיה ונגע בו; **בבהמה טהורה, לכלי עלמא** הרועה טהור. **ובבהמה טמאה; לתנא קמא, הרועה טהור. לרבי יוסי הגלילי, הרועה טמא.**

שיטת תנא קמא: רב הסדא ביאר שיטת התנא קמא, דהא דבבהמה טהורה הרועה טהור, נלמד מקל וחומר. דאם הועילה לו מהיצת אמו להתירו באכילה בשחיתתה – אף על פי שהוא מת, וכי לא תועיל לו מהיצת אמו כשהיא חיה לטהרו מלטמא בנבילה.

^א ע"פ פי' הראשון של רש"י. וצפי' השני כתב, ד'נגממו' בית הרחם מצפנים בחלק המחוצר לזואר, ושפה חילוטה משמרת במקומה, והספק הוא האם שפה החילוטה יכולה לקדש.

^ב בזמנת יש טעם אחר למה אין העובר מטמא, משום דהוה 'טומאה בלועה' בתוך הגוף שאינו מטמא הנוגע בה. אלא דליתריך לקל וחומר זו אליבא דרבי עקיבא דלמנר (דף ע"ב). ד'טומאה בלועה' כגון עובר צמעי אשה, מטמאה.

גליון קנין תורה

בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שריץ טמא כדאמר רב נחמן בר יצחק דזה עובר שבטמאה שהוא טמא, כוליה קרא איצטריך להו לדרשת רבי שהנוגע בנבלה אינו חייב קרבן עולה ויורד אלא אם כן אכל קדשים או נכנס למקדש בטומאתו.¹

חיה בכלל בהמה ובהמה בכלל חיה

שנינו בברייתא, דאמר רבי יונתן **לפן עזאי** למדנו מהא דכתיב **או נפש אשר תגע וכו'** **בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה וכו'** והוא **טמא**, שנבלת בהמה וחיה טמאה מטמאין, ולמדנו מדכתיב **וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנוגע בנבלתה יטמא עד הערב** שנבלת בהמה טהורה מטמאה. אבל מנין למדנו שנבלת חיה טהורה מטמאה.

אמר לו **בן עזאי**, דילפינן ליה מדכתיב **כל הולך על כפיו בכל החיה החולכת על ארבע וכו'** **כל הנוגע בנבלתם יטמא עד הערב** ומהא דכתיב 'בכל החיה' מרבינן אף נבלת חיה טהורה.

אמר לו **רבי יונתן**, הרי לא כתיב 'וכל חיה', אלא כתיב 'בכל החיה' ובא לרבות מהלכי כפים בתוך חיה, דהיינו עובר טמא הנמצא במעי אמו.² ואם כן נבלת חיה טהורה מנלן.

אמר לו **בן עזאי**, ומה אומר ישמעאל רבך בדבר הזה. אמר לו **רבי יונתן**, דילפינן מדכתיב **וכי ימות מן הבהמה** זו בהמה טמאה, **אשר היא לכם לאכלה** זו בהמה טהורה, וכיון דפרט לך בהמה טהורה וטמאה, הרי חיה טהורה בכלל בהמה טהורה, לפי שלמדנו במקום אחר דחיה בכלל בהמה ובהמה בכלל חיה. וכיון שכן יש לך לדרוש במקום שיש צורך ללמוד כך; (א) דחיה טהורה בכלל בהמה טהורה, (ב) וחיה טמאה בכלל בהמה טמאה, (ג) בהמה טמאה בכלל חיה טמאה, (ד) בהמה טהורה בכלל חיה טהורה.

וכששמע בן עזאי לדרשה זו בשם רבי ישמעאל, אמר לרבי **יונתן**, חבל³ והפסד וחבלה היא בעולם על בן עזאי, שתלמיד ותיק כמותי לא שימשתי את רבי ישמעאל.

¹ חיה טמאה לגופיה, ובהמה טמאה לגזירה שזה דרבי, ואידי דכתיב 'טמאה' צהמה משום גזירה שזה כתיב נמי צהמה, דכל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנחמדש בה.

² וכדכתיב יצחק; רבינו גרשום.

³ 'חבל' הוא לשון הפסד וחבלה, כדמלניו צמס' סנהדרין (דף נ"ט:), חבל על שמש גדול שאבד מן העולם, גבי נחש.

בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שריץ טמא ולכאורה קשה וכי נבלת בהמה טמאה מטמאה ונבלת בהמה טהורה אינו מטמאה. הא ודאי דאף נבלת בהמה טהורה מטמאה דכתיב **וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנוגע בנבלתה יטמא**. אלא על כרחך באה הפסוק ללמד שיש נבלה חלוקה בין טמאה לטהורה, וזהו נבלת עובר, שבטהורה טהור מקל וחומר דרב חסדא, ובטמאה טמא כיון דליכא קל וחומר, אלא קם ליה ממילא בטומאת נבלות מאחר שמת, ולא דרשינן כתנא קמא להקיש נבלת בהמה טהורה לנבלת בהמה טמאה.

ואף שלכאורה יש לנו ללמוד כל זה מהך קרא שהביא רב **נחמן בר יצחק** לבד, איצטריך נמי הדרשה דרבי יצחקי⁴ מקרא **דוכל הולך על כפיו בכל החיה החולכת על ארבע טמאים הם לכם כל הנוגע בנבלתם יטמא עד הערב**. דאי לאו דרבי יצחק, הוה אמינא שפסוק זו שהביא רב נחמן בר יצחק איצטריך ליה כוליה לדרשה שדרש מויניה רבי ודהא דכתיב כאן 'בנבלת בהמה טמאה' היא שלא לצורך, דהרי כתיב כבר 'בנבלת חיה טמאה' ובהמה בכלל חיה היא, אלא שבא ללמוד בגזירה שזה מהא דכתיב 'נפש כי תגע וכו' בבהמה טמאה וכו' ואכל בשר זבח השלמים וכו' ונכרתה', דגם הך קרא דנגיעת נבילה דאיירי בקרבן עולה ויורד לא חייבו הכותב בקרבן רק אם אכל אחר כך בטומאתו קודם או נכנס למקדש⁵. והוה ילפינן מהדיקישא דתנא קמא דגם עובר של בהמה טמאה אינה מטמאה משום נבלה, ולכן איצטריך דרשת רבי יצחק להשמויענו דמהלכי כפים בחיה – דהיינו עובר טמא במעי אמו, טמאתי לך משום נבלה, ושלא נילף לטהרה מהדיקישא דמקיש תנא קמא בהמה טהורה לבהמה טמאה. ומדרשת רב נחמן בר יצחק ילפינן שכל ולד הנמצא בתוך מעי בהמה טמאה, מטמאה בין שפרסותיו סדוקות ובין לא.

♦ **רבנן** במשנתנו החולקים על רבי יוסי הגלילי וסוברים שגם עובר של בהמה טמאה אינו מטמאה במעי אמו, ולא דרשי הא דכתיב בפסוק **נפש כי תגע בכל טמא או בנבלת חיה טמאה או**

⁴ דאף דקאמר 'אלא' אמר רב נחמן בר יצחק לא חזר צו אלא ממה שמירנו צמ' על הקשיות אלא מעתה וכו', דלא זריכי לכל הני מירויי אלא דילפינן מקרא 'נבלת בהמה טמאה' דכל העובר שבטמאה טמא, וכל שבטמאה טהור [מק"ו]. אצל מדרשת רבי יצחק לא חזר, ועל זה הקשה הגמ' דלמה איצטריך כלל לדרשת רבי יצחק; תורת חיים.

⁵ ואף על גב דרבי מ'צהמה טמאה' נפקא, ולאכתי היה אפשר לדרוש הא דרב נחמן מהא דכתיב צהך קרא 'חיה טמאה' דהא גם נבלת טהורה מטמאה. הא קיימא לן צמס' שבעות (דף נ"ט:), פרשה שנאמרה ונשנית מפני חידוש אחד נשנית. ואע"ג דכל היכא דליכא למידרש דרשינן, הכא ליכא למידרש שהרי הקיש הכתוב טמאה לטהורה, ורק משום דכתיב 'כל הולך על כפיו' דגלי לן קרא דלא נקיש צוה צהמה טהורה לצהמה טמאה, שפיר דרשינן מ'צנבלת חיה טמאה' ולאמרינן לדרשה הוא אחא לאתויי כל עובר של צהמה טמאה; רמב"ן וחידושי הר"ן צביאור דברי רש"י.

דף ע"א ע"א

ילפינן דחיה בכלל בהמה, מדכתיב זאת בהמה אשר תאכלו שור שש בשבים וגו' איל וצבי ויהמור וגו' אלמא דחיה בכלל בהמה^מ. וילפינן דבהמה בכלל חיה, מדכתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל בהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה וכיון דפתח ב'זאת החיה' ומפרש סימני בהמה^מ, אלמא בהמה בכלל חיה.

ומפרש הגמ' לאיזה הילכתות איצטריך לארבעה בבות שקבע רבי ישמעאל לעיל:

(א) חיה טהורה בכלל בהמה טהורה, לענין סימנין. שהרי לא מצינו סימנין מפורשים אלא בבהמה דכתיב כל בהמה מפרסת פרסה, וכתיב מכל בהמה אשר על הארץ, כל מפרסת פרסה, דסימנין קיימי על בהמה. ובחיה לא ידעינן סימנין אלו, אלא משום דאשכחן דחיה טהורה בכלל בהמה טהורה^מ.

(ב) חיה טמאה בכלל בהמה טמאה, היינו לענין הרבעה. דכתיב בבהמה איסור כלאים, ומשמע בין טמאה ובין טהורה, וכיון שחיה טמאה בכלל בהמה טמאה, ילפינן איסור הרבעה גם לענין חיה טמאה.

(ג) בהמה טמאה בכלל חיה טמאה, להא דדרש רבי כהא דכתיב גבי קרבן עולה ויורד או נפש אשר תגע וכו' או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה וכו' ונעלם ממנו והוא טמא ואשם, שדי היה לכתוב 'חיה' ויודע אני בהמה, שהרי בהמה בכלל חיה, ואם כן למה נאמרה גם 'או בהמה טמאה'. אלא ללמוד ממנו בגזירה שוה מדכתיב בטמא שאכל את הקדש ונפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם או 'בבהמה טמאה' וכו' ואכל מבשר זבח שלמים אשר לח' ונכרתה הנפש הוא מעמיה, דכמו דהתם אינו חייב כרת משום נגיעת הנבילה לבדה, אלא משום דלאחר שנטמא אכל את הקודש או נכנס למקדש, אף לענין קרבן עולה ויורד אינו חייב בנגיעת טומאה עד שיאכל את הקודש או יכנס

^מ ומדכתיב 'זאת הבהמה' משמע מיעוטא דהשאר לא תאכלו, ואם כן איירי צין צטמאה וצין צטטהורה, וכן בקרא דלהלן; תורת חיים.

^מ שלא מצינו סימנין מפורשים אלא צהמה דכתיב צמשנה תורה 'כל צהמה מפרסת פרסה', וצוקרא 'מכל הבהמה אשר על הארץ, כל מפרסת פרסה' סימנין אבהמה קיימי.

^מ והוא הדין נמי דאצטריך לן דחיה טהורה בכלל צהמה טהורה לטומאת נבלות כדילפינן לעיל, דנבלת חיה טהורה לא למדנו, ונפקא לן מצהמה טהורה. וכן להרבעה נמי אצטריך, דהא הרבעת כלאים צהמה כתיב ולא צחיה. אלא חדא מיינייהו נקט, דצכל כללי דצרייתא מפרש חדא מילתא.

למקדש. ולהא מילתא איצטריך לן דבהמה טמאה בכלל חיה, דאי לאו דקים לן מ'זאת החיה' דבהמה בכלל חיה, לא הוה מיותר לן האי 'בהמה טמאה' לגזירה שוה.

(ד) בהמה טהורה בכלל חיה טהורה, היינו לענין יצירה. דתנן, המפלת מין בהמה חיה ועוף, בין טמאין בין טהורין; לרבי מאיר; אם זכר הוא, תשב שבועת ימי טומאה ול"ג ימי טוהר [שכל הדמים שטראה בהן טהורין]. ואם נקבה היא, תשב שבועים טמאים, וס"ז ימי טוהר. ואם אינו ידוע אם זכר אם נקבה, הטל עליה חומר שניהם ותשב לזכר ולנקבה – שבועים טומאת לידת נקבה, שמא נקבה היא [ואפילו אינה רואה בהן דם טמאה היא, שמא נקבה ילדה, ובלא ראייה איכא שבועים טומאת לידה], ואין לה ימי טוהר אלא עד מ' יום מתחלת לידתה שמא זכר הוא. לחכמים; כל שאינו מצורת אדם אינו ולד, ואין יושבין עליו ימי טומאה וטהרה כלל.

והנה רבי מאיר סובר דתורת ולד עליהן מדכתיב אצל חיה^מ 'יצירה' כמו באדם. וכיון דבהמה טמאה בכלל חיה טמאה^מ, הוא הדין דהמפלת בהמה טמאה תורת ולד עליה ויושבת עליה ימי טומאה וטהרה אליביה.

טומאה וטהרה בלועה

תנן כמשנתינו, האשה שמת ולדה בתוך מעיה, ופשטה חיה [מילדת] את ידה ונגעה בו, החיה טמאה טומאת שבועה. אבל האשה עצמה טהורה עד שיצא הולד.

אמר רבה, כשם שילפינן ש'טומאה בלועה' אינה מטמאה אחרים, כך 'טהרה בלועה' כגון אם בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת, אינה מיטמאה. ומבאר הגמ' כל הדינים מהיכן ילפינן להו:

טומאה בלועה מלמעלה [דרך פיו] אינה מטמאה: מדכתיב גבי נבלת בהמה והאויכל מנבלתה יכנס בגדיו וטמא עד הערב, ולכאורה עסקינן אף במי שאכל נבלה סמוך לשקיעת החמה דעדיין היא במעיו ולא נתעכלה. וקמטוהר ליה קרא בהערב שמש, אלמא מכיון שנבלעה הרי היא כמעוכלת לענין לטמאה^מ.

^מ דגבי חיה כתיב 'ויצַר ה' אלהים מן האדמה כל חיה השדה וגו', ואילו גבי צהמה כתיב 'ויעַשׂ אלקים וכו' את הבהמה למינה'.

^מ וכן אצטריך לדרשה זו לענין צהמה טהורה צכלל חיה טהורה, ולא נקט ל' לעיל משום דנקט דרשת רבי, וחדא מיינייהו נקט.

^מ ואין לדחות שאינו מטמא משום דמוכו של אדם צית הסתרים הוא, ומגע צית הסתרים אינו מטמא. דאם כן היה צריך לטמאותו צמשא, שהרי האדם נושא.

ילפינן לעיל שאינה מטמאה, אינו דין שמציל על טהרה שבתוכו מליטמא.

דף ע"א ע"ב

ואין לפרוך הקל וחומר, דמה לכלי חרס דין הוא שיציל על טהרה שבתוכו שכן יש בו צד קל אחר שאינו מטמא מזב, תאמר באדם שמטמא מזב. דהא לא ילפינן 'זב' אדם מזב' כלי חרס דתיפרוך הכי, אלא ילפינן 'תוך' דאדם מ'תוך' דכלי חרס. וכיון דילפינן 'תוך' מ'תוך', כל שכן דקל וחומר אלימא הוא, דאדרבה תוך כלי חרס חמור יותר שהרי מטמא מאוירו בלא נגיעה, ואילו אדם אינו מטמא מאוירו אלא על ידי מגע. ואם כן יש ללמוד, מה אויר כלי חרס שאינו מבליע טומאה שבו מליטמא, מכל מקום מבליע טהרה שבו מליטמא, אדם שמבליע טומאה שבתוכו מליטמא, אינו דין שיציל על טהרה שבו מליטמא, הואיל וקל הוא שאין מקבל אויר האדם טומאה לעולם.

טומאה בלועה דלמטה: הא דילפינן דטומאה בלועה אינה מטמא מקרא דוהאורבל מנבלתה וכו' היינו בלועה מלמעלה דרך פיו, ואם בלועה מלמטה וכגון שתחב לו דרך פי הטבעת עד שנבלע, ילפינן שלא יטמאנו במשאוי הואיל ובלוע הוא, מקל וחומר; מה כשנכנס מלמעלה שאינו עושה עיכול, מציל הואיל ובלוע הוא. כשהוא תחוב למטה שעושה עיכול, אינו דין שמציל.

ואין להקשות דכלום עושה עיכול למטה אלא על ידי מעלה – שאם לא יכנס דרך הפה לא יתעכל במעיים לעולם. דאפילו הכי עיכול הנעשה למטה רב יותר, דבפה אינו מתעכל כל כך עד שיורד למטה.

בלוע בבהמה: ילפינן מקל וחומר דטומאה בלועה בבהמה אינה מטמאה, דמה אדם שמטמא מהיים מציל בבלוע, בהמה שאינה מטמאה מהיים אינו דין שתציל בבלוע.

ואין לפרוך הקל וחומר, דמה לאדם שכן צריך שהייה לטמא בגדים שהוא לבוש בהם בבית המזנוג, ואילו בהמה שנכנסת מעונה כלים, הרי הן טמאים מיד בלי שהייה ודוהבא אל הבית קרינא בהו.

² והוסיף רש"י, כגון שהיה תחוב צשפופרת ולא טימא צניסמו צמגע. והקשה צהגות הב"ח, למה לא פירש צאופן שמתצ ליה ואתר קך טצל, שאינו חומר ונטמא משום משא.

³ אבל צמגע צלא"ה אינו מטמא, דהוה מגע צית הסתרים; הגהות הב"ח.

⁴ תוספות ד"ה צלוע.

⁵ דכתיב ויהב אל הצית יטמא' ולא כתיב כצוס צגדים, וכתיב ויהאכל צצית יכנס את צגדיו, ומוקינן לה להנכנס ושוהה שיעור אלילה.

והנה נחלקו אמוראי בהא דכתיב כנבלה לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי. לרבי יוחנן, מטמאה בין אדם ובין אוכלים, עד שתיפסל הנבלה מאכילת כלבים. והא דכתיב בקרא 'לגר' וילפינן מיניה דלא מיקרי נבילה רק כשהיא ראויה לגר, היינו למעט דבאופן שהסריחה הנבילה מהיים ומעולם לא היה ראוי לגר שאינו מטמא. אבל היכא דבתחלה בשעת מיתה היה ראוי לגר חלה עלה שם נבלה, ולא פקע מינה עד שנפסל מאכילת כלב. ולדידיה שפיר מובן הילפותא, דהך נבילה שנאכל סמוך להערב שמש והוא בתוך מעיו של אדם, עדיין ראוי הוא לאכילת כלבים. ואי לאו דטומאה בלועה אינו מטמאה, האיך נטהר האדם בהערב שמש.

לבר פדא, לענין לטמא אדם אינה קרויה נבלה רק כל זמן שראויה לגר – למאכל אדם. אבל מכאן ואילך אין שם נבלה עליה להיות אב הטומאה לטמא אדם אלא שמטמאה אוכלין ומשקין ודלא גריעא הך נבלה נופה משאר דבר שנגע בנבלה, שנעשה ראשון לטומאה ומטמא אוכלין, עד שיתפסל מאכילת כלב. ולדידיה לכאורה קשה האיך מוכח מכאן דטומאה בלועה אינו מטמא, הרי יש לומר שלכן אין הנבילה שבתוך מעיו מטמא אותו, משום דמשנבלעה נפסלה מאכילת אדם.

תירצו, דאם בלע חתיכה קטנה של נבלה ולא לעסה ראויה לגר היא, ולא נפסל לאכילת אדם אלא למי שראה שנבלעה על ידי אדם אחר ונמאם ממנו. ואם כן שפיר יש להוכיח מהא דסתמה קרא לטהר אדם האוכל נבלה סמוך לשקיעת החמה בהערב שמש, שעל כרחק הוא משום דטומאה בלועה אינו מטמאה.

ילפינן שטהרה בלועה אינה מקבלת טומאה:

טהרה בלועה: מקל וחומר; מה כלי חרס המוקף צמיד פתיל שאינו מציל על טומאה שבתוכו מליטמא – שאם היה בזית המת בתוכו אין בליעת הכלי מעכבתו מליטמא את הכלי ואת כל האהל, ודהא טומאה רצועה בקרקע שאין לה אהל מפה, בוקעת ועולה ומטמאה כל המאהילים עליה אפילו סמוך לרקיע. אלמא אפילו בליעת קרקע אינה מעכבת, וכל שכן בליעת כליו. ומכל מקום כלי חרס מוקף צמיד פסול מציל על טהרה שבתוכו, ומעכבת על מה שבתוכו מליטמא באהל המת. כל שכן אדם שמעכב טומאה שבתוכו מליטמא דהא 'טומאה בלועה'

ומזכור צמס' נדה (דף מ"ב:): דנהי דטומאת צית הסתרים אינו מטמא צמגע, מכל מקום מטמא צמשא. וייתבאר להלן הנפקא מינה אם הוא משום טומאת צית הסתרים או משום צלועה.

גליון קנין תורה

הוא באופן שבלע שתי טבעות אחת טמאה ואחת טהורה, שאין טבעת הטמאה מטמאה לטבעת הטהורה, משום דבלועים הם. דלא שייך התם הטעם של 'מוגע בית הסתרים', דהא אף על פי שנשמנו באדם, הרי הן כמונחין בתיבה. ואשמועינן רבה דטעמא דמשניות אלו הוא משום טומאה וטהרה בלועה, והלכך אפילו בלע שני טבעות, טמאה וטהורה, אין הטמאה מטמאה לטהורה.

דף ע"ב ע"א

• הקשו בגמ', האיך אפשר לומר דמי שבלע שתי טבעות אחד טהורה ואחד טמאה, שאין הטמאה מטמאה לטהורה. הא במשנתנו תנן, האשה שמת ולדה בתוך מעיה, ופשטה היה את ידה ונגעה בו, החיה טמאה טומאת שבעה. הרי מבואר שהעובר מטמא להחיה. הרי העובר שהוא בלוע שפיר מטמא להחיה שנוגעת בו, והוא דאין העובר מטמא לאמו על כרחק הוא משום דהוה מנע בית הסתרים. ואם כן הכא נמי בשתי טבעות הבלועות הטמאה לטהורה.

ואין לתרץ כמו שתירץ רבה דעובר שאני משום דעובר סופו לצאת. דיש להקשות כמו שהקשה רבא, וכי עובר סופו לצאת וטבעת אין סופו לצאת.

אלא תירץ רבא, דפומבדיתאי יודעים טעמו של רבה, והיינו רב יוסף דאמר בשם רב יהודה בשם שמואל, דהמושגה שאמרה דהחיה טמאה מן העובר, אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים.

והטעם למה האריך לומר 'אינה מדברי תורה' ולא אמר סתם שהוא מדברי סופרים, הוא להשמיענו דלא אויל המשנה דוקא כרבי עקיבא שסובר דעובר מות שבמעי אשה טמא הוא, והלכך

שהטומאה יולאה ממנו, כגון מת ונבלה ומעיינות הזב. אבל טבעת שהוא טמא מת, אף על פי שהוא אב הטומאה אין לו טומאת משא. [ואע"ג דלמרינן חרב הרי הוא כחלל, ומת עלמנו מטמא במשא, ליכא למימר הכי גבי טומאת כלי, שהרי מת עלמנו אינו מטמא במשא אלא מק"ו דנבלה, וכיון שכן דיו לצא מן הדין להיות כדון וכשם שאין לנוגע נבלה טומאת משא, הכי נמי לנוגע במת; חידושי הר"ן].

ומן המשנה לטבעת טהורה דתנן ללא מטמיה מחמת אדם, נמי אין להוכיח דינו של רבה דטהרה בלועה לא מיטמאה, דיתכן דטעמא הוא משום דמגע צית הסתרים דלדס לא מטמא.

והא שכתב רש"י לעיל (דף ע"א. ד"ה מי) דנהי דטומאת בית הסתרים אין מטמאה במגע, מכל מקום מטמאה במשא, כצירא ליה לרש"י דעובר מת אינו מטמא במשא, דכל עלמנו שמת מטמא במשא ילפינן בק"ו מנבלה, והרי נצילת עובר אינו מטמא כמו שנתבאר לעיל (דף ע. ע.), ודיו לצא מן הדין להיות כנידון; תורת חיים, לב ארי'.

דהרי הא דבהמה אינה צריכה שהייה, היינו בכלים שעליה דרך משאוי ודחא לאו בת מילבש בגדים היא. והרי אדם נמי שנכנס עם בגדים דרך משאוי ושלא היה לבוש בהם אלא נמלס בכתיפו) נטמאו מיד ואין צריך שהייה.

דתנן, הנכנס לבית המנוגע וכליו על כתפיו וסנדליו וטבעותיו בידיו ובקמטו שלא כדרך מלבושו הוא והן טמאין מיד ודקרינא נמי בכלים והבא אל הבית. ורק אם היה לבוש כליו, וסנדליו ברגליו, וטבעותיו באצבעו, הוא טמא מיד, והן טהורין עד שישחה כדי אכילת פרס וחצי ככר של עירוב, שהוא מוזן שתי סעודות והוא שמונה ביצים, של פת חמים ולא פת שעורים, וכשאוכלו בהסיבה, עם ליפתן.

• הקשה רבא מה השמיענו רבה כמה דאמר כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה, כך טהרה בלועה אינה מיטמאה, הא שניהם שנינו להדיא במשניות:

(א) **טומאה בלועה**: דתנן, מי שבלע טבעת הטמאה בטומאת מת שהיא אבי אבות הטומאה, צריך טבילה, לפי שנשמא בנגיעתה קודם שבלעה. אבל אחר שטבל אוכל בתרומתו, דמשנבלעה הטבעת כבר אינה מטמאה. ואם הקיאה להטבעת, שוב טמאתו להאדם שנגעה בו בציאתה, דלא אהני טבילת אדם לאחר הטבעת שבתוך מעיו. הרי מבואר להדיא שהטבעת בהיותה בלועה אינה מטמאה האדם, והיינו משום ד'טומאה בלועה' אינה מטמאה.

(ב) **טהרה בלועה**: דתנן, מי שבלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת, והוזה בשלישי ובשביעי כמו הטאת לטהרו ואחר כך טבל והקיאה להטבעת, הטבעת טהורה כמו שהיתה. הרי מבואר שלא קבלה הטבעת טומאה מן האדם משבלעה. דאם היה מקבל טומאה, היכי מצי למימר 'הרי היא כמה שהיתה', הא לא טבלה להטבעת, וטבילת האדם לא מהניא לה. הרי מבואר ד'טהרה בלועה' אינו מקבל טומאה.

תירצו, דאי מן המשניות הוה אמינא שאין הטעם משום טומאה בלועה אלא משום 'מוגע בית הסתרים'. והידושו של רבה

⁷⁰ וכלי מתכות המיטמאין צמת הרי הן כמת, דלפינן לעיל (דף ג.) ד'חרב' הרי הוא כחלל, שנעשה אב הטומאה.

⁷¹ אבל אם הקיאה קודם שטבל, נטמאה ביציאתה במגעו.

⁷² דמן המשנה דקמי' צלע טבעת טמאה טובל ואוכלי דמשמע לא מטמיה לדס, הוה אמינא טעמא לאו משום בלועה הוא, אלא משום דמגע צית הסתרים לאו מגע הוא לענין טומאה, כדילפינן במס' נדה (דף מ"ג.) מדכתיב 'ידיו לא שטף צמים'. וגבי טבעת ליכא למימר טעמא את האדם במשא [דצית הסתרים מטמאה במשא על דרך שנתבאר לעיל הערה מ"ט], לפי שאין משא אלא למי

נפשות דמשמע שתיים^א מת דבר שמיתה באה על ידו דהיינו רביעית לא יבוא, והיינו שתי נפשות ושיעור אחד של רביעית. הלכך האי קרא דכתיב ביה חד נפש, על כרחך לאו לרביעית דם אתא, אלא לעובר שמטמאה.

דף ע"ב ע"ב

זומאת אבר שנחתך

תנן במשנתנינו, בהמה המקשה לילד והוציא עובר את ידו, והתכה לידו, ואחר כך שחט את אמו, הבשר טהור – לפי שאין בהמה מקבלת זומאה מדחיים^ב מן האבר שיצא.

ואם שחט את אמו, ואחר כך התכה לידו של עובר; לרבי מאיר, בשר העובר – שנגע בהיד שנחתך – טמא מוגע נבלה^א.

לחכמים, בשר העובר לא הוה מוגע נבילה אלא מוגע טרפה שחוטא. לפי שהשחיטה של אמו אף על פי שאינה מתרת האבר באכילה, מכל מקום טהרתו מידי נבלה.

חכמים שסוברים דהוה מוגע טריפה שחוטא, ביארו טעמים דכשם שמצינו במריפה ששחיטתה מטהרתה שאינה מטמאה. הכי נמי שחיטת הבהמה מטהרת את האבר שיצא שלא יטמא משום נבילה, אף שאין שחיטתה מתירו באכילה.

אבל רבי מאיר סובר, דאין לדמות אבר שיצא לטריפה שחוטא, דהתם בדין הוא שיטהרנה שחיטתה שהרי היא גופה נשחטה. אבל הכא שיצא האבר של העובר, דהוה דבר שאינו גופה, ולמה יטהרנה שחיטת אמו.

מטמא לחיה, דזומאה בלועה מטמאה, וטהרה בלועה מיטמאה, והאשה טהורה משום דמוגע בית הסתרים הוא. אלא אויל אפילו כרבי ישמעאל שסובר דעובר מת במעי אשה טהור, ומכל מקום גזרו בה זומאה מדרבנן. דאי אמרת חיה שפשטה ידה למעי אשה ונגעה בעובר מת טהורה היא, פעמים שהולד מוציא ראשו חוץ לפרוודור והרי הוא כילוד ומטמא, וכסבורה החיה שעדיין הוא במעיה, ואתי לטהרה^ה.

אבל לא גזרו כן אצל האשה עצמה שמא יצא הולד ותהא סבורה שעדיין הוא במעיה, דהאשה מרגשת בעצמה כשהולד יוצא.

ואין לסמוך שתאמר האשה להחיה שיצא הולד, משום דהאשה עסוקה היא בחבליה וציריה, ומרידא מלומר לחיה אל תגעני בולד לפי שכבר יצא.

• מחלוקת רבי עקיבא ורבי ישמעאל הוא בדרשת הפסוק וכל אשר יגע על פני השדה וכו' יטמא ד'על פני השדה' משמע דבר גלוי; לרבי ישמעאל, להוציא עובר במעי אשה שהוא ממון שאינו מטמא^ג. לרבי עקיבא, לרבות גולל וכיוי הארון של מתו ודופק ודף שנתנין בצד הארון שמטמאין כמו המת עצמו.

רבי ישמעאל סובר הא דגולל ודופק מטמאין, הלכתא גמירי לה. ורבי עקיבא סובר דאין למעט שעובר אינו מטמא, דהא כתיב הנוגע במת בנפש משמע מת שהוא בתוך נפש האחרת, וזהו עובר.

רבי ישמעאל יליף מהנוגע במת בנפש, דרביעית דם הבאה מן המת מטמאה. דאיזהו נפש של אדם שמטמאה, הוי אומר זו רביעית דם שחיי האדם תלויין בו, שבכך האדם מתקיים.

ורבי עקיבא לא יליף ליה מוהך קרא, דהא סובר אף רביעית דם הבא משני מתים מטמא באהל, ויליף ליה מדכתיב ועל כל

^א רבי עקיבא דרש כן משום דסובר יש אס למקרא, והקריאה הוא 'נפשות' דהיינו שמים. ורבי ישמעאל סבר יש אס למסורת' וכיון דכתיב 'נפשות' בלא ו'א', משמע מת אחד, שרביעית דם ממנו מטמא; גמ' סנהדרין דף ד' ע"א.

[ועי' בתוספות (ד"ה שמי), שהקשו, אס כן לרבי ישמעאל למה לי טרי קראי דגם המת דמטמא, 'על כל נפשות מת', וגם 'הנוגע במת בנפש'].

^ב דעובר שצפנים, אפילו מת, שחיטתו כחי, דהא קאי מהני ליה שחיטת אמו להחירו אף באלילה; תוספות ד"ה הוליא.

^ג אס העובר חי נטמא בנגיעת היד משום מגע 'אבר מן החי' שהוא מטמא כנבלה, כמבואר לקמן (דף קכ"ט:). ואס העובר מת, הוה האבר שיצא נבלה גמורה, מאחר שלא טהרתו שחיטת אמו. וולהלן דף ע"ד ע"א נחלקו אמוראי, דלרבי חסדא באבר עובר מת דברי הכל שחיטה עושה ניפול, ולא מהני ליה שחיטה. ולרבי, נחלקו חכמים ורבי מאיר אף בעובר מת. ודברי רש"י כאן (בהאי נמי) דבא לפרש המשנה בעובר מת, היינו כרבה, דלרבי חסדא לא נחלקו בזה חכמים; הגהות מהר"ב רנשבורג.]

^ה אצל זרועה שהושיט ידו למעט בהמה דקתני מתני' טהור ליכא למיגור הכי, מפני שרחם שלה גלוי דכי מפיק חזי ליה.

^ו אע"ג סבר למדנו צנצילה לטומאה בלועה אינה מטמאה, י"ל דכתב רחמנא צנצלה וכתב רחמנא במת וצריכי, אי נמי אי לאו הך קרא הוה אמינא דעובר במעי אמו לאו טומאה בלועה הוא, דהיינו רביעיה וכדמנח צאינדנוח דמי, משא"כ בשאר הטומאות שכיון שהצליעה עושה עיכול טהורות; רמב"ן.

^ז דאפילו אי לא מייחר ליה קרא, משום דצריכא ליה לרבות גולל ודופק, דקסבר לאו הלכתא היא, מכל מקום הוה ליה לטהר לעובר ממשמעותיה ד'על פני השדה' דהיינו צר הגלוי.

קנין תורה גליון

לרבי מאיר, מהור הוא מן המדרס מלמא אדם וכלים, אבל ממא מומאת הנוגע במדרס, והוה ראשון למומאה מפני שנגעו זה בזה בעודן מחוברין שהיו מדרס.

אבל רבי יוסי אמר, מאחר שנחלק באיזה מדרס נגע, הרי מוגע חבורו אינו מוגע לפי שהוא בית הסתרים. אלא שאם מתחלה נגע בו זב ברגלו וערום בשעה שדרס עליו, או לאחר שדרס עליו, דעכשיו יש על בגד זו שני מומאות; מומאת מדרס שהיא אב המומאה, ומומאת מוגע שהיא ראשונה שאינה אלא לממא אוכלין ומשקין. אם אחר כך נחלק לפחות משלשה מופחים על שלשה מופחים, מהור הבגד ממומאת מדרס ואינו אב המומאה. אבל עדיין מוגע הזב כל זמן שלא טבלה או נפתח מוג' אצבעות.

הרי מבואר דלרבי מאיר מומאת בית הסתרים הוה מומאה, ולרבי יוסי לא הוה מומאה. ובהוה אמינא סברו דרבי מאיר דאמר במשנתניו שהעובר מקבל מומאה מידו שנתחבה היינו לשיטתו דמומאת בית הסתרים הוה מומאה.

אבל דחו דאין צריך להעמיד המשנה דוקא אליבא דרבי מאיר, וביארו בשני דרכים:

(א) דאמר עולא דלא נחלקו רבי יוסי ורבי מאיר אלא בבגד שלשה מופחים על שלשה מופחים שנחלק, דליכא למומר בשעת פרישתן זה מזה קבלו מומאת מוגע זה מזה, שהרי בשעת פרישתן לא יש בזה כדי לממא בגד, ולא בזה כדי לממא בגד, שהרי אין בכל אחד מהם שיעור אב המומאה. אבל בגד גדול שהיה ממא מדרס וחתך ממנו שיעור שלש על שלש אצבעות, מהרה החתיכה הקטנה מן המדרס שאין בה כשיעור, אולם לכולי עלמא מומאה מוגע מדרס – אפילו לרבי יוסי. דאף דאמר שאין מוגע החבור מוגע דהא בית הסתרים היא, הכא מודה, משום דבשעת פרישתו מבגד הגדול אי אפשר לצמצם שלא יגע בה מעט, ובשעת פרישה כבר אינו בית הסתרים, ומקבל מומאה מבגד הגדול שיש בו שיעור אב המומאה. והכא גבי משנתניו נמו, אפילו רבי יוסי מודה דמוגעו של היד לעובר הוה מוגע, משום דבשעת פרישה כשהותך האבר מן העובר אי אפשר לצמצם שלא יגע בו מעט.

• המשנה מבארת מנא ילפינן דשחיטה מריפה מטהרתה, דלכאורה הוה לן למילף מבהמה ממאה שאינה מטהרתה. מה בהמה ממאה אסורה באכילה, אף מריפה אסורה באכילה. ומה בהמה ממאה אין שחיטה מטהרתה, אף מריפה לא מטהרנה שחיטה.

ואין לדחות דדוקא בהמה ממאה אין מטהרת ממומאתה על ידי שחיטה, משום שלא היתה לה שעת הכושר. אבל מריפה שהיתה לה שעת הכושר, כיון דחל עלה תורת שחיטה תו לא פקעה מנייה והויה בכלל הא דכתיב וזבחת מבקר וצאן. דאם כן, בהמה שנולדה מריפה מן הבטן לא מטהרנה שחיטה, כיון דלא היתה לה שעת הכושר.

אלא תירצו, דלא ילפינן כן מבהמה ממאה שכן אין במינה שחיטה, ולכן אין שחיטה מטהרתה. אבל מריפה שיש במינה שחיטה, לא נפקא מכלל בקר וצאן, ושחיטה מטהרתה.

ומסיק המשנה דאמנם בן שמונה חדשים חי שנולד מבהמה חיה, אינו נטהר על ידי שחיטה, לפי שאין במינו שחיטה.

מומאת בית הסתרים

הקשו בגמ' למה בשר העובר ממא על ידי ידו שיצא ונחתך, והלא לא נגע האבר בכשר אלא במקום חיבורו, והרי אותו מוגע של חבור 'בית הסתרים' הוא שאינו נראה, ומומאת בית הסתרים אינו מומא.

והנה בגד שלשה מופחים על שלשה מופחים הוה ראוי למדרס הזב שהוא אב המומאה ודכתיב וכל אשר יגע במשכו וגו' וממא עד הערב. ובגד שלש אצבעות על שלש אצבעות אינו ראוי למדרס, אלא מקבל מומאה מן אב המומאה, משום דחזי לעניים. ונחלקו תנאי בבגד שלשה מופחים על שלשה מופחים שהיה מדרס הזב, ואחר כך נחלק ואינו ראוי עוד למדרס, אבל ראוי הוא לשאר מומאות לפי שהוא שלש אצבעות על שלש אצבעות:

⁷⁰ דמניא בתורת כהנים, דכתיב 'לכל בהמה אשר היא מפרסת פרסה וגו' כל הנוגע בהם יטמא', להניח בהמה טמאה שלא מטהרנה שחיטה. והלא דין הוא, שרץ אסור באכילה ובהמה טמאה אסורה באכילה, מה שרץ אין שחיטתו מטהרתו דכתיב זהו 'טמאים הם לכם', אף בהמה טמאה לא מטהרנה שחיטה. או כלך לדרך זו בהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה, מה טרפה שחיטתה מטהרתה אף בהמה טמאה כן, תלמוד לומר 'הנוגע בהם' להניח בהמה טמאה שלא מטהרנה שחיטה.

⁷¹ וחכמים דלמרי דהוה מוגע מריפה שחוטתה שמומאה קדשים מדרבנן, לאו היינו רבנן דפליגי עליה דרבי מאיר צטומאת בית הסתרים צעלמא; רמב"ן.

⁷² שדומק הוא לומר כן, דאם כן נצטרך לומר דרבנן דהכא לאו היינו רבנן דפליגי עליה דרבי מאיר צטומאת בית הסתרים צעלמא כנ"ל; רמב"ן.

מחלוקת רבי מאיר וחכמים

במשנתנו נחלקו **רבי מאיר** ו**החכמים** אם העובר טמא כמגע נבילה, או כמגע מריפה שחוטמה. וכברייטא שנינו ביתר ביאור המשא ומתן ביניהם; אמר להן **רבי מאיר** לחכמים, מי טיהרו לאבר זה מידי נבלה, שחיטת אמו, אם כן תתירנו באכילה. אמרו לו **החכמים**, הרבה פעמים מצינו שמצלת על שאינו גופה יותר מגופה. שהרי שנינו, החותך מן העובר שבמעיה של בהמה שאינו גופה, מותר באכילה. ואילו אם חתך מן הטחול ומן הכליות שהיא גופה של בהמה, אסורים הם באכילה.

ולכאורה קשה, דתשובה זו אינו עולה יפה על דברי רבי מאיר דלא איירי בדבר שהוא גופה ולא גופה.

אלא ביארו בגמ', וכן שנינו כברייטא אחרת להדיא, שהברייטא חסורי מחסרא הוא, והכי קתני; **רבי מאיר** אמר, וכי מי טיהרו לאבר זה מידי נבלה, שחיטת אמו, אם כן תתירנו נמי באכילה. אמרו לו **החכמים**, מריפה תוכיה ששחיטתה מטהרתה מידי נבלה, ואינה מתירתה באכילה. ועל זה השיב להם **רבי מאיר**, לא, אם טיהרה שחיטת מריפה אותה, וכן את האבר המדולדל בהי, דין הוא שתטהרו כיון שהיא גופה. אבל אין ללמוד ממנו שתטהר את האבר של עובר דבר שאינו גופה. אמרו לו **החכמים**, הרבה מצלת על שאינו גופה יותר מגופה, שהרי שנינו לעיל במשנה, החותך מן העובר שבמעיה של בהמה שאינה גופה, מותר באכילה. ואילו אם חתך מן הטחול ומן הכליות שהיא גופה, אסור באכילה.

טומאת אבר המדולדל בבהמה

במשנתנו נחלקו רבי מאיר וחכמים בעובר שיוצא ממנו אבר אם מהני לה שחיטת אמו. ונחלקו אמוראי מהו דעתם של הני תנאי באיברין המדולדלין בבהמה עצמה:

לריש לקיש, כמו שנחלקו בעוברין נחלקו נמי באברין של בהמה. דלרבי מאיר אין שחיטת הבהמה מטהרת האברים מידי נבילה, ולרבינן שחיטתה מטהרתן.

דף ע"ג ע"א

(ב) **רבינא** אמר, בגד לאו לחתיכה קאי ולכן אין מגעו במקום חיבורו מגע אליבא דרבי יוסי. אבל אבר כיון דלחתיכה קאי, כל העומד לחתוך כחתוך דמי, והרי נוגעין זה בזה, ולכילי עלמא מקבל העובר טומאה מן היד.

והנה נחלקו תנאי בדין טבילת כלים; לרבי מאיר, כל ידות הכלים שהן ארוכות ועתיד לקצצן, מטביל הכלי עד מקום מדה שהוא עתיד לקיים, ומה שעתידי לקוץ אין צריך טבילה כיון דכקצוץ דמי. ולחכמים, צריך שיטביל את כולו, דלא אמרינן דמה שעתידי לקצצו כקצוץ דמי.

וביארו בגמ', דהא דאמר רבינא דעובר לחתיכה קאי, אינו דוקא אליבא דרבי מאיר. אלא אפילו לרבינן דסוברים דלגבי יד הכלי לא אמרינן כמאן דקצוץ דמי, הכא בעובר וידו מודי, דכיון שהבורי אוכלין הן רכיני אינו חשיב חבור, וכמאן דמופרשים דמו, והרי נוגעים אהדדי.

והנה לעולא דאמר הטעם למה העובר מקבל טומאה הוא משום דבשעת פרישה נגע היד בהעובר, מובן בפשיטות למה נקטה המשנה הא דהעובר מקבל טומאה מן היד דוקא באופן שהתך ידו של העובר. דאי לא חתכו לא היה נטמא, משום דנגיעה במקום חיבור מגע בית הסתרים הוא.

אבל לרבינא, באמת אפילו לא חתכה להיד נמי מקבל העובר טומאה ממנו, משום דהוה כמופרש ממנו. אלא אידי דתנא רישא 'חתכה ואחר כך שחט את אמו הבשר טהור', דדוקא חתכה קודם שחיטה דמשעה שנסחטה ונראית לטומאת אוכלין לא נגע בו, הא לא חתכו טמא הוא, תנא נמי סיפא 'חתכה', אף על פי דבלא חתכה נמי טמא העובר.

טומאת מריפה שחוטמה

החכמים אמרו במשנתנו, דטומאת העובר הוא כמגע מריפה שחוטמה. ואף דמריפה שחוטמה אינו מטמא, היינו כדאמר אבוח דשמואל, דמריפה ששחטה מטמאה כמוקדשין מדרבנן.

¹⁰⁰ היינו שום צהמה שנחתך ממנו אבר, ומעורה ותלוי במקט. כדאמרינן לקמן (דף ק"ז:), האבר המדולדל צהמה ונשחטה, מטמאה טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות, דמתן נשחטה הצהמה הוכשרו דמיה, ואי הוה מטמאה משום נבילה, וכי לריש הכשר, ואף על פי שהם אסורין באכילה, כמו שכתבנו להלן בשמעין.

¹⁰¹ ואיירי צידות הכלים העשוין כעין חוליות, כאומן שלשלאות של צרזל העשוין בטבעות, שאין החלק שעמיד ליקצן תלפה לאיך; תוספות ד"ה מטביל.

¹⁰² היינו דנקטו כן משום שיטת רבנן דאמרי דהוה מגע מריפה, אבל לרבי מאיר הרי לעולם סבירא ליה דמגע צית הסתרים מטמא; ראש יוסף.

קנין תורה גליון

מיתתה, ואינו טמא כאבר מן הנבלה אלא כאבר מן החי. ואין שחיטה עושה ניפול – אלא הוה כנשחט עמה, וטהור הוא מלטמא אף על פי שאסורה באכילה.

והנה אין לפרש דבריו דאירי **כאבר של עובר**, דהא נחלקו רבי מאיר וחכמים במשנתינו האם שחיטה מטהרתה או לא. אלא ודאי אירי **כאבר דבהמה**, והיינו **כלישנא בתרא דרבי יוחנן**. והקשו עליו, דהא שני דינים אלו תנן להדיא:

מיתה עושה ניפול: תנן לקמן (דף קכ"ז ע"ב), דאמר רבי מאיר, מיתה הבהמה שהיו בה אבר ובשר מדולדלין – אבר בפני עצמו ובשר בפני עצמו; הבשר צריך הכשר מים – שיקבל טומאה אם יגע בה, משום דמיתה עושה ניפול והוה ליה בשר מן החי שהוא טהור מלטמא. אבל האבר אין צריך הכשר שהוא עצמו מטמא, אבל אינו מטמא רק משום אבר מן החי, שהבשר הפורש ממנו טהור, ולא משום אבר מן הנבלה שיהא בשר הפורש ממנו טמא, משום דמיתה עושה ניפול והוה ליה כמו שנגמרה נפילתה קודם שמתהיא.

שחיטה אינו עושה ניפול: תנן, נשחטה הבהמה, לרבי מאיר, הוכשרו בדמיה לקבל טומאת אוכלין. ולרבי שמעון, לא הוכשרו וצריכין הכשר אחר לקבל טומאה, דסובר שאין בהמה נעשית יד לאבר להביא הכשר עליה. אלמא דאין בהן טומאת עצמן כאבר מן החי, הרי דשחיטה הועילה להם לטהרהם.

תירצו, דממשנה דשחיטה אינו עושה ניפול הוה אמינא, דלעולם כי היכי דפליג רבי מאיר באבר של עובר, פליג נמי באבר בהמה, והוה אמינא דשחיטה עושה ניפול ומטמא כאבר מן החי. והא דאמר 'הוכשרו' דמשמע דאין בה טומאה דעצמה, לא קאי אלא על בשר המדולדל, דאי נמי סבירא לן שחיטה עושה ניפול, הוה הבשר כבשר הפורש מן החי וטהור. הלכך איצטריכא דרב יצחק בר יוסף לאשמעינן דבאמת סבירא ליה לרבי מאיר דשחיטה אינו עושה ניפול ואף האבר אין לה טומאה מחמת עצמה כאבר מן החי.

^פ והפרש יש צייסה דלמרינן לקמן (דף קכ"ח:): אבר מן החי צטר הפורש ממנו טהור, דאין ממנו אלא כשהוא אבר שלם צטר גידים ועלמות. אכל נבלה כוית ממנה טמא אכ הטומאה.

^פ והיינו לכולי עלמא מיתה עושה ניפול, דליכא דפליג עליו צוה, ורבי שמעון קאמר התם שהוה טהור לגמרי נאלא דמוקמינן ליה התם אפלוגתא אחריתין. אכל רצנן ודאי לא פליגי עליה, אף על גב דפליגי עליה צשחיטה ואמרי אין עושה ניפול גבי אבר דעובר, דהא רבי מאיר נמי שחיטה אין עושה ניפול צצהמה סבירא ליה כרצנן כדמפרש ואזיל, וקא חזינן הכא צצמיטה מודי.

לרבי יוחנן **ללישנא קמא**, לא נחלקו אלא בעוברין, אבל כאבר המדולדל בבהמה, לכולי עלמא בשעת שחיטה הרי הוא כנופל ממונה, ואין שחיטתו מועלת לו והוויא הבהמה מוגע נבילה.

רבי יוסי ברבי חנינא ביאר טעמו של רבי יוחנן אליבא דרבנן דבאבר של עובר שחיטה מטהרתה, ואילו אבר המדולדל בה מטמאה, משום דבעובר סבירא ליה רבי יוחנן (לעיל דף ס"ח ע"ב) דיש לו תקנה בחזרה, שאם יהויר ידו לתוך מעי אמו, אותו אבר מותר באכילה. ואילו אבר המדולדל אין לו תקנה בחזרה, והלכך אין שחיטה מטהרתו.

דף ע"ג ע"ב

אבל הקשו על דברי רבי יוחנן, מהא דשנינו לעיל בברייתא דאמר רבי מאיר, ששחיטת טרפה דין הוא שתטהר אותה ואת האבר המדולדל בה, משום שהיא דבר שגופה, אבל לא תטהר את העובר, דבר שאינו גופה. ובשלמא לריש לקיש, אף דסבירא ליה דלרבי מאיר גם אבר המדולדל אין שחיטתה מטהרתו, דהא כשם שנחלקו לענין עוברין נחלקו לענין איברים, יש לפרש דאמר להם לחכמים, לדידי לא שניא אבר דעובר ולא שניא אבר דבהמה כי הדדי נינהו. אבל אפילו לדברייכם, אף על פי שאתם מטהרין באבר הבהמה עצמה, באבר העובר כיון שאינו גופה יש לכם לטמא.

אלא לרבי יוחנן דאמר דברי הכל אבר המדולדל כנופל הוא ולא מהני לו שחיטה, היכי תני רבי מאיר ואת האבר המדולדל ששחיטה מטהרתה.

אלא מסיק הגמרא בלישנא בתרא, דעל כרחך אמר רבי יוחנן להיפוך, דלא נחלקו רבי מאיר וחכמים אלא באבר דעובר. אבל באבר דבהמה דברי הכל אין שחיטה עושה ניפול, וטהור הוא מלטמא אף על פי שאסורה באכילה.

רבי יוסי ברבי חנינא ביאר טעמו של רבי יוחנן אליבא דרבי מאיר, שנותן חילוק בין אבר בהמה לאבר העובר. דאבר המדולדל כיון שהיא גופה, השחיטה מטהרתה. אבל עובר כיון דלאו גופה, אין השחיטה מטהרתה.

• רב יצחק בר יוסף אמר בשם רבי יוחנן, דבין רבי מאיר ובין חכמים מודים באבר המדולדל בבהמה; דמיתה עושה ניפול – שאם מתה, המיתה מופלת אותו, והוה כמו שנופל ממונה לפני

גליץ קנין תורה

• **רבא** אמר, דילפינן שמיתה עושה ניפול, ושחיטה אינה עושה ניפול, מהא דכתיב בשרצים וכל אשר יפול עליו מהם **במותם יטמא** ומה בא למעט בהא דכתיב 'במותם', דאין לומר דבא למעט דכחיהם אינם מטמאים, דהא להדיא כתיב **וכי יפול מ'נבלתם'**. אלא הכי קאמר 'כל אשר יפול מהם במותם', שעל ידי מיתה היא נפילה מהם, ולא על ידי שחיטה. שמע מינה דמיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול.

ואף דפסקו זו נאמר אצל שרצים דלא שייכא בהו שחיטה, והיכי ממעטת שחיטה מהאי קרא. ביאר **רבא** דאם אינו ענין לשרצים דלאו בני שחיטה נינהו, ולא איצטריך 'במותם' דהא אפילו שחיטתם מיתה היא, תנהו ענין לבהמה.

ואף דאיצטריך 'במותם' לאשמועינן דשרצים אינם מטמאים רק כשהן לחים – 'כעין שעת מיתה' שהיו לחין, למעוטי שרץ שיבש שאין מטמא. תרי 'במותם' כתיבי ודלפני זה כתיב אלה הטמאים לכם בכל השרץ כל הונעם בהם **במותם**, אחד לענין שאין מטמאים רק כשהם לחים, ואחד שמיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול.

• **רב הסדא** אמר, מחלוקת רבי מאיר וחכמים במתניתין אי יד היוצא מן העובר מטמא משום נבילה לאחר שחיטת האם, היינו רק **באבר דעובר** חי דסבירא להו לחכמים דכיון דיש במינו שחיטה מהניא שחיטה אף לאבר היוצא לטהרו, אבל באבר דעובר מת דברי הכל שחיטה עושה ניפול, ולא מהני ליה שחיטה. ורבה אמר, כמחלוקת בזה כך מחלוקת בזה, דנחלקו אף בעובר מת.

בן שמונה חי

במשנתנו תנן, דבן שמונה חדשים חי שנולד מבהמה חיה, אין לנו במה לטהרו אפילו נשחט, כיון שאין במינו שחיטה. והקשו על הא דשנינו בברייתא, בהא דכתיב **וכי ימות מן הבהמה כו'**, דבן שמונה חי יוכיח שאף על פי שיש במינו שחיטה אין שחיטתו מטהרתו אם נולד ושחטו, אף טריפה אף על פי שיש במינה

ואף דקתני במשנה 'הוכשרו' בלשון רבים דמשמע בין הכשר ובין האבר צריכים הכשר ואינם טמאים מחמת עצמם, הוה אמינא דלעולם קאי רק על הכשר, ומה דקאמר בלשון רבים, היינו חד לכשר הפורש מן הבהמה שהיה מדולדל בה קודם שחיטה, כדקתני 'האבר והכשר המדולדלין בבהמה'. ואחד לבשר הפורש מן האבר לאחר שחיטה. והא דאיצטריך לפרש במיוחד דין בשר הפורש מן האבר ודין בשר הפורש מן הבהמה, היינו משום דהוה אמינא דבשר הפורש מן האבר הואיל ועם האבר מטמא טומאה חמורה שמתמא אדם כנבלה, ולפי סברא זו דגם שחיטה עושה ניפול והוה אבר מן החי, אימא לא תיבעי הכשר לאחר פרישתו ויקבל טומאת אוכלין בלא הכשר. קא משמע לן דלא, אלא צריך הכשר.

רב יוסף אמר, דיש לנקוט כוותיה ד**רב יצחק בר יוסף** בשם **רבי יוחנן** כלישנא בתרא, דהכל מודים שאין שחיטה עושה ניפול. ולא תיהדר ליישב הלישנא קמא דאמרו דלרבי יוחנן דברי הכל שחיטה עושה ניפול. דשנינו בברייתא, דילפינן מדכתיב **ובשר בשדה טרפה לא תאכלו** להביא האבר והכשר המדולדלין בבהמה ובהיה ובעוף ושחטו, שהן אסורין. ואמר **רבה בר בר הנה** בשם **רבי יוחנן**, שאין בהן איסור לאו של אבר מן החי, אלא מצוה לפרוש בעלמא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא הוא. אלמא דאין שחיטה עושה ניפול.

דף ע"ד ע"א

רב יוסף אמר ל**רב הונא** בשם **רב יהודה** בשם **רב**, שאם אכלו לאבר המדולדל, לוקה משום אבר מן החי. אמר לו ההוא מרבנן, שלא ישמעו אליו, דאמר **רב יצחק בר שמואל בר מרתא** בשם **רב**, שאינו לוקה עליה אלא מצות פרוש בעלמא הוא מדרבנן. שאל **רב הונא**, על מי נסמוך אנו בדבר הזה. חזר **רב יוסף** פניו בכעס ואמר, מאי קושיא. מה שאמרת ללוקה משום אבר מן החי, היינו במיתה **דעושה ניפול**, ואשמועך **רב** דלא משום נבלה מתרינן ביה אלא משום אבר מן החי. ומה דאמר **רב יצחק בר שמואל בר מרתא** בשם **רב** שאינו לוקה, היינו **בשחיטה דאינה עושה ניפול**.

עג אגב אמו, דבעובר חי שייך לומר דשחיטת האם הוה כשחיטת העובר וממילא מהני גס לאבר היוצא לטהרה מידי נבילה. אבל בעובר מת אף דניתר אגב אמו, מ"מ כיון שמת הוא לא שייך אללו שם שחיטה, אלא דניתר מ'כל צבהמה' כיון שנמלא צמעי הצבהמה, וזה לא מהני לאבר היוצא שזה אינו צבהמה; עפ"י מהרש"א לב ארי'.

²⁷ דיליף מ'לאכלה' להביא בן ח' שאין שחיטתו מטהרתו כמצוה צמסופות (ד"ה נפקא); מהדרוא בתרא.

²⁸ אבל לכולי עלמא אגב אמו ניתר בשחיטת אמו.

²⁹ ואף דממילא הוכשרו צממיה, נפקא מינה, להיכא דנחתך כל האבר קודם שחיטה דלא הוכשר צממיה ואחר כך פירש בשר ממנו דבעי הכשר. ואשמעינן, דאף על גב דקיימא לן צמס' גדה (דף נ"א), מה זרעיס שאין סופן לטמא טומאה חמורה וזריכין הכשר, אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה, פרט לנבלת עוף טהור שסופה לטמא טומאה חמורה אם אכלה, לפיכך אין צריכה הכשר לטמא טומאת אוכלין. דוקא סופו הוא, אבל תחלתו כי האי דתחלתו טמא טומאה חמורה, אבל אין סופו לטמא טומאה חמורה, משפירש צריך הכשר.

גליץ קנין תורה

דאמרי לא שייכא ביה שחיטה כלל אפילו יצא חי לאחר שחיטה, דאין שחיטה בו אלא ביצא לאויר בחיי אמו, ולא מהני ליה שחיטה במעי אמו.

או דילמא אפילו לרבנן יהא ניתר בשחיטה זו, דאפשר דד' סימנין הכשיר רחמנא בעובר שבמעי אמו, ובאיזה שני הסימנים שישחטו – או של אמו או שלו הוה שחיטה, וכל שכן לרבי מאיר דאמר ששייך בו שחיטה לאחר שיצא מאויר העולם, אפשר דמהני ליה שחיטה גם במעי אמו.

רצה רב חנניא לפשוט מזה דתנן במושנתינו שאין לומר דלכן שחיטת טריפה מטהרתה ולא ילפינן לה מטמאה, דשאני מטמאה שלא היתה לה שעת הכושר, דאם כן הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין דשחיטה מטהרתה. וסברו דהיינו אפילו טרפה שעה אחת קודם לידתה, וקאמר דלא היתה לה שעת הכושר לישחט ולא חל עליה תורת שחיטה. ואם איתא דשחיטה במעי אמו שחיטה היא, הרי היתה לטרפה זו שעת הכושר לשחיטה קודם שנטרפה, דהא אי בעי היה יכול להכניס ידו ולשחטה.

דחה רבא, דיש לפרש דאיירי המשנה כשנוצרה טרפה מן הבטן, וכגון שהיא בעלת ה' רגליש' דהאי טרפות ודאי הוה בה משנוצרה, ולכן מעולם לא היתה לה שעת הכושר לשחיטה.

שחיטה לא תטהרנה שחיטתה. הרי דקרי לבן ח' יש במינו שחיטה ואילו במשנה קתני דאין במינו שחיטה.

אמר רב כהנא, האי דקתני תנא דברייתא יש במינו שחיטה, אגב אמו קאמר, שניתר בשחיטת אמו. ואילו תנא דידן לא חשיבה ליה אגב אמו פירכא, דהואיל ואין בבני ח' שחיטה בפני עצמן, קרינא ביה אין במינו שחיטה.

והקשו בגמ', דתנא דברייתא דפריך משחיטה אגב אמו וסבר דיש במינו שחיטה קרינא ביה, מהיכך יליף באמת דשחיטת טריפה מטהרתה, ולמה לא ילפינן מבהמה טמאה דאין שחיטה מטהרתה, וואין לומר משום דיש במינה שחיטה, שהרי בן ח' שיש במינה שחיטה מכל מקום אין שחיטתו מטהרתו. תירצו, דיליף לה מהא דאמר רב יהודה בשם רב וי"א דברייתא, דכתיב וכי ימות מן הבהמה, מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה. ואיזו זו, זו טרפה ששחטה.

שחט בן מי חי במעי אמו

רב הושעיא נסתפק מה הדין כשהושיט את ידו למעי בהמה וישחט בן מי חי ויצא אחר שחיטתו, ואמו קיימת; יש להסתפק אפילו אליבא דרבי מאיר דאמר בן פקועה טעון שחיטה ומהני לה שחיטה, אפשר הני מילי היכא דשחטו לאחר שיצא לאויר העולם אבל במעי אמו לא שריא ליה שחיטה דיליה. וכל שכן לרבנן

¹⁷ וכגון שיתור זה ברגלים האחרונים, דאמר במס' בכורות (דף מ). דבעלת ה' רגלים הרי זה מוס, ואמרינן התם לא שנו אלא שחטק או יתר ביד, אבל ברגל, אפילו טרפה נמי הוי, דכל יתר כנטול דמי.

¹⁸ בן ח' לא קא מיבעי ליה, דהא אפילו יצא לאויר העולם ושחטו תנן במתניתין (לעיל דף ע"ג:). דאין שחיטתו מטהרתו.

שאלות ותשובות לחזרה

דף ס"ח ע"ב

- א.** האידך שנו במערבא מהלוקת רב ורבי יוחנן בעובר שהוציא ידו והחזירה לפני שחיטת האם?
לרב יש 'לידה' לאברים, ומאחר שיצא האבר ממעי אמו הרי הוא כילוד, ושוב לא מהני לו חזרה.
לרבי יוחנן אין 'לידה' לאברים, ולכן מהני לה חזרה.
- ב.** מה הנפקא מינה בין הלישנא קמא דאמרו לעיל שנחלקו האם בשר שיצא למחיצתו מהני לה חזרה, להך לישנא דמערבא שאמרו שנחלקו האם יש 'לידה' לאברים?
באופן שיצא רוב האבר, ונשאר מיעוטו בפנים. דללישנא קמא דשנו רק דהאבר שיצא אסור לרב, רק אותו חלק שיצא אסור לרב. אבל ללישנא דמערבא שנקטו לשון 'לידה', ביציאת רוב האבר הוה כל האבר כ'ילוד' ונאסר כל האבר, ואף אותו מיעוט שלא יצא חוץ למחיצתו.
- ג.** מה הן צדדי הספק לפי רבי יוחנן, כשהוציא העובר את ידו האחת והחזירה, וחזר והוציא את ידו האחרת והחזירה, וחזר והוציא שדרתו והחזירה, עד שהשלים יציאת רובו של עובר?
האם חשוב כל העובר כילוד כיון שבין הכל יצא רובו. או דלמא כיון דחזרה דידיה הוה חזרה, וכאשר יצא אבר השני כבר החזיר הראשון, אין כאן יציאת רוב העובר, ולא הוה לידה.
- ד.** מה הן צדדי הספק באופן שהוציא העובר את ידו וחתכה, וחזר והוציא את ידו האחרת וחתכה, עד שהשלימו לרובו של עובר? [והאם ספק זה תלוי במחלוקת אם יש לידה לאברים? (רש"י)]
לפי הצד דבהחזירה שוב אינו משלים לרוב, מה הדין בחתכה אבר אבר, האם אמרינן דכיון שבין כל האברים יצא רוב העובר [ולא הוחזרו] הוה 'לידה'. או דילמא לא הוה 'לידה' עד שיצא רוב העובר בבת אחת.
[ואין ספק זה תלוי במחלוקת דלעיל, דאפילו למאן דאמר יש לידה לאברים, מ"מ אפשר דבאופן זה לא הוה לידה להעובר, כיון שלא יצא רובו בבת אחת, אלא נחתכו ממנו אבר אבר].

דף ס"ט ע"א

- ה.** כסיפא דמשנתינו תנן, 'זה הכלל, דבר שהוא מגופה של בתמה שנמצא בתוך הבתמה לאחר שחיטתה, אסור באכילה, ודבר שאינה גופה ונמצא בתוכה, מותר באכילה'; מה נתרבה מזה הכלל דדבר שאינה גופה מותר' להחזרה אמינא, ולמסקנא?
להחזרה אמינא: שאף אם יצא רוב העובר שלא בפעם אחת אלא חתכו אבר אבר, ומצא מיעוט העובר בפנים, דמכל מקום מותר הוא באכילה. ואם כן מבואר דכל שלא היה יציאת רוב העובר בבת אחת לא הוה לידה, ולכן מיעוט העובר שנשאר בפנים מותר באכילה.
למסקנא: יש לומר שבא לרבות עובר שפרסתיו קלוטות כגמל שנמצא שלם במעי פרה שהוא מותר באכילה.

גליון קנין תורה

ו. אליבא דמי איצטריך לאשמעינן דין זה שעובר שפרסותיו קלוטות כגמל שנמצא שלם במעי פרה שהוא מותר באכילה?

אליבא דרבי שמעון שאסר קלוט שנולד אף שהוא בן בהמה טהורה. אשמעינן דלא אסר רבי שמעון אלא כשיצא לאויר העולם, אבל אם נמצא במעי אמו מודה רבי שמעון שהוא מותר.

ז. מה הן צדדי הספק של רב חנניא בעובר של קרבן שלמים שהוציא ידו בשעת שחיטת אמו בעזרה, האם שחיטת אמו מהני להתיר אותו אבר באכילה?

האם אמרינן דמיגו דחומת העזרה הוה מחיצה לגבי קדשים, הוה נמי מחיצה להתיר העובר בשחיטת אמו. או דלמא רק לענין קדשים הוה מחיצה, אבל לענין שחיטה הוה אמו מחיצתו ולא העזרה.

ח. מבח מה אמר אבוי דודאי מחיצת העזרה הוה מחיצה רק לענין קדשים, ולא לענין שחיטה?

מדלא הסתפק למאן דאמר יש לידה לאברים מה הדין בעובר של שלמים שהוציא את ידו בירושלים והחזירה לתוך הרחם, והכניסוה לעזרה ושחטה. האם חומת ירושלים כיון דהוה מחיצה לקדשים קלים מהני נמי שלא יהא נחשב כמי שיצא היד חוץ למחיצתה, ויהא מותר גם האבר באכילה. או דלא מהני מחיצת ירושלים לענין בשר בשדה וכו' דיחשב עובר שהוציא ידו כאילו לא יצא האבר חוץ למחיצתו. ועל כרחק משום דהוה פשיטא ליה דלא מהני מחיצת ירושלים, דמחיצת עובר אמו הוא ולא החומה. ואם כן הכא נמי לא מהני מחיצת עזרה, דודאי מחיצת עובר אמו הוא, ולא מחיצת העזרה.

ט. מה הן צדדי הספק של אילפא כשהוציא העובר את ידו בין שחיטת הקנה לשחיטת הושט, האם מצטרף סימן ראשון שנשחטה בעוד אבר זה בתוכה לסימן שני, לטהרה מידי נבלה? והאיך פשט רבא הספק?

צדדי הספק: האם אמרינן דכיון דיש חילוק ביניהם, שהראשון בא בין להיתר אכילה ובין לטהרה, והשני לא בא רק לטהרה, לא מצטרף סימן הראשון לסימן השני ואין כאן שחיטה שלמה לטהרה. ופשט רבא: אם מצטרף סימן ראשון לסימן שני להתיר הבהמה ושאר העובר באכילה, ולא אמרינן שחיטה חלוקה היא ואין שחיטה לא בזו ולא בזו, וכי לא תועיל להצטרף עמו לטהר אותו אבר מידי נבלה.

י. "בעי רבי ירמיה מהו לחוש לזרעו" [של עובר שהוציא ידו קודם שחיטה, ונשחטה האם והוציאהו חיון] למה אין לומר שנסתפק רבי ירמיה כשלאחר שגדל בא על בהמה אחרת שאינה בן פקועה, והוליד בן, האם אותו אבר שאסור אצל האב משום שיצא אסור גם אצל הבן, או לא?

דהרי אפילו אם לא הוציא העובר ידו כשהיה עדיין במעי אמו, אם בא על הבהמה שאינה בן פקועה והוליד, כל הולד אסור באכילה.

יא. אליבא דמי, ולמה, אמר רב משרשיא דבן פקועה הבא על בהמה אחרת מעלייתא הולד אין לו תקנה?

לדברי חנניא האומר 'חוששין לזרע האב', ואם כן מתחייס הולד אחר האב. וכיון שכן הוא הרי מצד אביו אין טעון שחיטה, אבל מצד אמו שאינה בן פקועה, טעון שחיטה. וכיון דסימניו אינן סימניו, אינו מועיל לו שחיטה.

קנין תורה גליון

יב. באיזה שני דרכים פרש"י למה אין סימניו סימנין שלכן אינו מועיל לו שחיטה?

(א) שחצי הסימנין הבא מן אביו בשחוטין הם.

(ב) דהוה ליה סימן אחד של האב וסימן שני של האם, וכיון שהסימן של אביו אינו טעון שחיטה הוה כבהמה שיש לה סימן אחד, והרי בהמה צריכה רוב שנים.

יג. לפי מה שרצו להעמיד ספיקת רבי ירמיה כשלאחר שגדל בא על נקבה בן פקועה דכוותיה, מה הן צדדי הספק? והאיך נדחה שאין לומר שנסתפק בזה?

צדדי הספק: האם אמרינן דרק אותו אבר של האב שאינו נותר על ידי שחיטה [דשחיטת בן פקועה לאו שחיטה הוא] אסור אצל הבן, דאבר של אב מוליד אותו האבר אצל הבן, ויכול לחתוך אותו אבר מן הבן ושאר הבהמה מותר באכילה. או דאמרינן שכל זרע האב נתבלבל בתוך כל הולד, ונאסר כל הולד באכילה משום אותו אבר [לרב חנניא שחוששין לזרע האב].

ונדחה: דודאי שכל זרע האב נתבלבל בתוך הולד ומצד זה היה כל הולד נאסר. דאם אין זרע האב מתבלבל, היה כל סומא מוליד סומא, וכל קיטע מוליד קיטע. וכיון שאינו כן, על כרחך דמתבלבל זרעיה של האב.

יד. לפי מה שרצו להעמיד הספק דאף דמתבלבל זרעיה מכל מקום אפשר שלא יהא הבן אסור משום 'יוצא', מה הן צדדי הספק?

שהרי כל בהמה בעלמא בא מכח החלב והדם של אביו שאסורים באכילה, ואף על פי כן מותר הוא באכילה. הכא נמי יהא הולד מותר באכילה אף שנולד מכח אביו שיש בו גם איסור יוצא על אבר אחד. או דרק ולד שנולד מכח שני איסורים; חלב ודם, מותר. אבל כשיש לאביו גם איסור שלישי של 'יוצא', אין הולד מותר.

מז. מה הדין בנדי הנשה וחלב של בן פקועה?

לרבי מאיר, אסורים באכילה. לרבי יהודה, מותרים באכילה.

מז. האם 'בן פקועה' טעון שחיטה?

לרבי מאיר, טעון שחיטה. ולחכמים [דהיינו רבי יהודה] אינו טעון שחיטה.

יז. 'בן פקועה' שהוציא ידו לפני שחיטת אמו כמה איסורים יש בו שמכחם בא הולדה, ואיזה הם; לרבי מאיר, ולרבי יהודה?

לרבי מאיר: שנים; חלב, ודם. אולם אין לו איסור 'יוצא', דכיון שגם מה שבפנים צריך שחיטה, אין כותלי הרחם מחיצתו שיחשב כ'יוצא'.

לרבי יהודה: איכא איסור יוצא. אבל ליכא איסור חלב, ולענין דם נחלקו להלן אי לרבי יהודה דמו בכרת או לא.

יח. למסקנת הגמ' מה הוא צדדי הספק של רבי ירמיה בבן פקועה נקבה שהוציאה ידה ונדלה וילדה, והרי היא חולבת, אם החלב מותר?

דהרי חלב של כל בהמה מותר אף שהוא כאבר מן החי, הכא נמי לא שנא. או דלמא, כל בהמה כיון שיש תקנה לאיסורה על ידי שחיטה, לכן החלב שלה מותר באכילה. אבל הכא דליכא תקנה לאיסורה על ידי שחיטה, אולי החלב אסור באכילה.

גליון קנין תורה

יג. מה הדין בחותך חתיכה במעי בהמה והניחה בתוכה; כשחתך מעובר, וכשחתך טחול או כליות של בהמה עצמה?

עובר: אותו החתיכה מותר באכילה על ידי שחיטת האם.
טחול או כליות של בהמה עצמה: אף על פי שהניחם בבהמה, אסורים הם באכילה ולא הותרו בשחיטתה.

כ. להחזה אמינא (ולרב שימי בר אשי כ"ה גם למסקנא) מנא ילפינן שעובר נותר בשחיטת האם?

מזה דכתיב כל 'בהמה' מפרסת פרסה ושוטעת שסע שתי פרסות מעלת גרה 'בבהמה' ודרשינן 'בהמה' דכתיב ברישא כאילו הוה כתיב סמוך ל'בבהמה' דסיפא, ומשמע בהמה הנמצאת בבהמה, תאכלו.

כא. מה הקשו על דרשה זו מדין תמורה?

דאם אמרינן דשיל קרוי 'בהמה', אם כן כשמביא בהמת חולין אצל בהמת קדשים מעוברת ואמר 'הרי זו תמורת עובר של זו' תהא תמורה, דהא גבי תמורה כתיב ואם המר ימיר בהמה בבהמה. ואם כן למה תנן, שאין תמורה בעובר.

כב. האיך תירצו הקושיא מתמורה? (ב' דרכים)

(א) באמת לא הוה שליל בהמה, ולא ילפינן ליה דעובר נותר בשחיטת אמו מ'בהמה בבהמה', אלא מדכתיב 'כל' בהמה מפרסת פרסה וכו' 'בבהמה' אותה תאכלו, כלומר כל אשר תמצא בבהמה אכול, לרבות את הולד.
(ב) דלעולם ילפינן ליה מ'בהמה בבהמה', ועובר מיקרי בהמה. והא דתמורה אינו נוהג בעוברין, אין הטעם משום דלא מיקרי 'בהמה', אלא משום דאזיל אליבא דרבי שמעון דמקיש תמורה למעשר בהמה. וכיון דמעשר בהמה אינו נוהג בעוברים ואברים, שהרי בעינן יעבור תחת השבט וליכא, אף תמורה אינה נוהגת באברים ועוברים. אבל למאן דלא מקיש תמורה למעשר בהמה, אמנם כן הוה דממירין בעובר, דאיכרי 'בהמה'.

כג. לפי הדרשה ד'כל' בהמה מפרסת פרסה וכו' 'בבהמה' אותה תאכלו, דכל אשר תמצא בבהמה אכול, למה אם חתך מן הטחול ומן הכליות אסורים הם באכילה אף כשנמצא במעי הבהמה?

משום דכתיב 'אותה', כלומר דכשנמצא שלמה אכול כל הנמצא בתוכה. אבל כשהיא חסרה - שהנמצא בתוכה מגופה הוה שנחסר ממנה, לא תאכל הנמצא בתוכה.

כד. לפי הדרשה ד'כל' בהמה מפרסת פרסה וכו' 'בבהמה' אותה תאכלו, דכל אשר תמצא בבהמה אכול, למה השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסורה באכילה, ולא אמרינן דכל מה שנמצא בתוכה מותר?

משום דבעינן שיהא להנמצאת בבהמה 'פרסות', דמשמע שיש לה שתי פרסות ומעלת גרה.

דף ס"ט ע"ב

כה. אם בעינן שיהא להנמצאת בבהמה 'פרסות', למה אמרינן דאם מצא קלוט במעי פרה אפילו אליבא דרבי שמעון דסובר משיבא לאויר העולם אסור הוא, מכל מקום אם נמצא במעי אמו מותר, אף על פי שאין לו שני פרסות?

שמצינו משנת מדרשו של רבי ישמעאל בתלמידיו של רבי שמעון בן יוחאי, דילפינן מדכתיב 'פרסה' בבהמה תאכלו וכתיב נמי 'פרסות', איזה שתמצא - או פרסה או פרסות בבהמה מותר באכילה. אבל אם מצא דמות יונה שאינה לא פרסה ולא פרסות, אסור באכילה.

קנין תורה גליון

כו. מה הדין בהאומר 'רגלה של זו עולה', ולמה; לרבי מאיר ורבי יהודה, ולרבי יוסי ורבי שמעון?

לרבי מאיר ורבי יהודה: אין כולה עולה, דכתיב כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש 'ממנו' קודש, ולא כולו קודש. אבל אין יוצא לחולין על ידי פדיון אותו אבר, דהא כתיב 'יהיה', בהוייתה תהא. אלא בהמה זו תימכר לצרכי עולות, ודמיה חולין, חוץ מדמי אבר שבה דממנו לא יטול הדמים לפי שאינו שלו.

לרבי יוסי ורבי שמעון: הבהמה כולה עולה, דכתיב 'יהיה' לרבות את כולה [דהוה ליה למיכתב כל אשר יתן ממנו לה' קדש, ומדכתיב 'יהיה' ריבויא הוא דאפילו לא נתן לה' אלא ממנו דהיינו מקצתה, יהיה קודש כולה].

כז. האיך רצה רב שימי להוכיח דהמשנה דאין ממירין בעוברין ואיברין אזיל אליבא דרבי שמעון?

דהא רבי יוסי חולק על דברי התנא קמא, ובא להוכיח שיש תמורה באברים דהרי בתחלת הקדש אם אמר 'רגלה של זו עולה' כולה עולה, אם כן אף בתמורה כשיאמר רגל של זו תחת זו תהא כולה תמורה. ועל כרחק לא השיב כן לרבי מאיר [כשאר סתם משנה דרבי מאיר הוא] ורבי יהודה, דהרי לשיטתם אף בתחלת הקדש אין כולה עולה. אלא על כרחק אמר דבריו לרבי שמעון דסבירא ליה כן שהאומר רגלה של זו עולה כולה עולה, הרי מבואר דרישא דמשנה זו רבי שמעון הוא.

כח. והאיך נדחה הראייה?

דלעולם יש לומר דהשיב כן לרבי מאיר ורבי יהודה [דלא מצינו דסבירא להו להקיש תמורה למעשר, ולעולם הטעם דקאמרי דאין ממירין בעוברין משום דלא איקרי בהמה]. והא דאמר רבי יוסי שבתחלת הקדש האומר 'רגלה של זו עולה' כולה עולה, לא אמר כן לדבריו של התנא קמא. אלא אמר לעצמו, הלא במוקדשין יודע אני דהאומר רגלה של זו עולה כולה עולה, אם כן אף כשיאמר רגלה של זו תמורה תהא כולה תמורה, נמצא דעשה תמורה בהמה כולה, וקרינא ביה 'בהמה' ב'בהמה'.

כט. בהמה שבלידתה הראשונה היא מקשה לילד, האם יש על היוצא קדושת בכור; כשיוצא אבר אבר ראשון ראשון, כשיצא רובו כאחת?

יצא האבר ראשון ראשון: כל כמה שלא יצא רובו, לא קדוש בבכורה [דכתיב אשר יולד, הרי דלא נתקדש בבכורה עד שנולד] והלכך מותר לחתוך ממנו אבר אבר שיוצא ראשון ראשון ולהשליכה לכלבים, ואין בה איסור מטיל מום בקדשים.. יצא רובו כאחת: כבר יש עליה קדושת בכור, ואף שחתכו, הרי זה יקבר. דכיון שביציאת הרוב חלה קדושה עליו, קרינא ביה אשר יולד ומעתה יש לו דין בכור ואסור להאכילו לכלבים, אלא צריך קבורה.

ל. מה הדין בשני אופנים הנ"ל, לענין הכא אחריו – האם הוא בכור?

אינו בכור, דהא השני לאו פטר רחם הוא.

לא. מה הדין בבכור בהמה שיוצא שלישי ומכרו לעובד כוכבים, וחזר ויצא שלישי אחר והרי כאן רוב, ולמה; לרב הונא, ולרבה?

לרב הונא: קדוש הוא בקדושת בכור וקרוב לגבי מזבח וניתן לכהן. דקסבר דאף על גב דבלידה' תלה רחמנא ורק כשיצא רוב הוה לידה, מיהו כאשר אכן יצא רוב משוי ליה לידה בכור מתחלה, ואגלאי מלתא דמה שמכר לעובד כוכבים לאו כלום הוא, כיון דהוה בכור ואין לו חלק בו.

לרבה: אינו קדוש בכבור. דמיציאת רוב הולד רק מכאן ולהבא הוא קדוש. וכיון דבתחילת לידתו חולין הוה, היה יכול למוכרו כאילו הוא עדיין במעי אמו שהרי קדושתו תלוי בלידה, ועדיין לא היה כאן לידה. וכיון דמכירתו מכירה, הוה ליה יד עובד כוכבים באמצע, וכיון שיש כאן שותפות גוי לא חל עליו קדושת בכור בלידת שאר העובר.

גליון קנין תורה

ל. מה הדין בבכור שיצא שלישי דרך דופן תחילה [על ידי סם וסכין] ובגמר לידה נפתח רחם ויצאו שני שלישים האחרונים דרך הרחם, ולמה; לרב הונא, ולרבה?

לרב הונא: אינו קדוש בבכורה, כיון דקדושתו תלויה ברוב הראשון, שבתחלת לידה הוא צריך ליקדש. וכיון דלא היה תחלת הלידה ברחם, לא נתקדש להיות בכור.

לרבה: קדוש, דמכאן ואילך - משילד רובו או בתחילה או בסוף הוה קדוש, והרי לבסוף יצא רוב הולד דרך רחם.

ל. כיון דבשניהם נחלקו רבה ורב הונא האם בכור קדוש למפרע או מכאן ולהבא, למה איצטריך לאשמעינן מחלוקתם בשניהם?

דאי אשמעינן במכירת הולד לעובד כוכבים בשליש הראשון, הוה אמינא דדוקא בהא אמר רב הונא דלמפרע הוא קדוש. דאם הוה אמרינן מכאן ולהבא הוא קדוש, הוה קולא דמפקעינן לבכור מקדושתו. אבל בזה שיצא ראשון דרך דופן, אם אמרינן מכאן ולהבא הוא קדוש הוה חומרא, והוה אמינא דגם לרב הונא אמרינן מכאן ולהבא הוא קדוש לחומרא. ואם אשמעינן בולד שיצא שלישי הראשון דרך דופן, הוה אמינא דדוקא בהא אמר רבה מכאן ולהבא הוא קדוש, משום דאם אמרינן למפרע הוא קדוש קולא הוא. אבל במי שמכר הולד בתחלת הלידה לעובד כוכבים, הוה אמינא דמודה לרב הונא דעל כל פנים לחומרא אמרינן למפרע הוא קדוש.

דף ע' ע"א

לד. מהיכן רצו לדייק ממשנתנו דתנן, 'דמבכרת המקשה לילד, מותר להתוך ממנה אבר אבר שיוצא ראשון ראשון ולהשליכו לכלבים, דמכאן ולהבא הוא קדוש?'

דסברו דמשנתנו היינו אף כשמחתך אבר אבר ומניחו עד שיצא הרוב. ואף שלאחר שיצא הרוב הרי החתיכות לפנינו, מכל מקום מה שכבר נחתך לפני זה מותר להשליך לכלבים. ובשלמא אם מכאן ולהבא הוא קדוש ומקמי יציאת רוב לא קדיש מידי, מובן דהנך חתיכות שנחתכו לפני יציאת רוב לא חלה קדושה עליהו, ולכן מותר להשליכם לכלבים. אבל אם למפרע הוא קדוש, הא כיון דרובא קמן איגלאי מלתא ביציאת הרוב דמעיקרא קדוש להו, ולמה מותר להשליכם לכלבים, הא צריכים להיקבר.

לה. האיך תירצו המשנה אליבא דמאן דאמר למפרע הוא קדוש?

דהמשנה איירי רק במחתך אבר אבר ומשליכו מיד לכלבים, דכיון כשיצא הרוב אינם לפנינו אין על מה לחול קדושת בכור. [ולכן ליבא איסור לזרקו מתחילה, דכשזורקה עדיין חולין הוה. אבל ביצא שלישי ומכרו לעובד כוכבים וחזר ויצא שלישי אחר, וכולן לפנינו, איבא למימר אגלאי מלתא וחיללא למפרע, ומבטלה מכירה].

לו. לפי תירוץ הנ"ל, למה נקט בסיפא דמשנה שאם יצא רובו של הולד יקבר, דמשמע שיצא רוב בבת אחת - והרי היה אפשר לחלק בדידה - אף כשיצא אבר אבר ומחתך, דהא דמשליכו לכלבים היינו רק כשזורקן מיד ולא כמניחן עד שיצא רובו?

צריך לומר דזהו באמת פירוש הסיפא דמשנה, במה דברים אמורים דזרקו לכלבים, במחתך ומשליך. אבל במחתך ומניח, נעשה כמי שיצא רובו בבת אחת, ואסור להשליכו לכלבים אלא יקבר.

קנין תורה גליון

לז. בעי רבא "הלכו באיברין אחר רוב או לא", האיך היה אפשר לפרש הספק באופנים אלו, ובאיזה אופן אכן הסתפק רבא; (א) כשעל ידי יציאת מיעוט אחד מן האברים נשלם יציאת רוב העובר, (ב) כשיצא חציו של עובר, ורוב אבר משלים אותו החציו?

(א) כשעל ידי יציאת מיעוט אחד מן האברים נשלם יציאת רוב העובר, היה אפשר לפרש דקא מיבעיא ליה אם אותו מיעוט האבר שדינן ליה בתר רוב האבר שעדיין בפנים, והוה אותו מיעוט האבר כמי שלא יצא כלל ואם כן ליכא יציאת רוב העובר, [ואם רצה מחתך ומשליך לכלבים]. או דשדינן ליה בתר רוב העובר והוה יציאת רוב. ומסיק הגמ' על זה, דהא פשיטא דחשבינן ליה כילוד דלא שבקינן רוב העובר ואזלינן בתר רוב אבר. (ב) אלא שנסתפק באופן שיצא חציו של עובר, ורוב אבר משלים אותו החציו. והספק הוא האם שדינן מיעוט האבר שבפנים בתר רוב האבר שכבר יצא, ונמצא דכבר יצא רוב העובר, או דאין הולכין בו אחר הרוב וכל זמן שלא יצא לא הוה כיצא רוב העובר.

לח. היכן רצו לפשוט הספק מזה דתנן במשנתנו, 'יצא רובו הרי זה יקבר' והאיך נדחה הראיה?

רצו לפשוט: דעל כרחק אין הכוונה שיצא רובו ממש בבת אחת, דוכי עד השתא לא אשמעינן דרובו ככולו. אלא לכאורה איירי כגון שיצא חציו של עובר ברוב של אבר אחד, וקרי ליה 'רובו' משום דשדינן מיעוט אבר שבפנים בתר רוב אבר שבחוץ, והוה ליה כיצא רוב העובר. הרי מבואר דשדינן ליה בתר רוב אבר. ונדחה הראיה: דיש לומר דהמשנה איירי כשאכן יצא רוב העובר, והחידוש הוא באופן שהיה מיעוט אחד מן האברים משלים לרוב העובר, ואיצטריך לאשמעינן דנחשב כיציאת רוב העובר ולא אמרינן שדינן מיעוט אבר שבחוץ אחר רוב האבר שבפנים וליכא רוב. אלא אמרינן שדייה בתר רוב העובר, הואיל ובהדיה נפיק.

לט. מה הדין כפטר רחם באופנים אלו, ולמה; (א) כשיצא ראשו תחלה ואחר כך כרך גופו בדבר החוצץ, (ב) כשיצא דרך מרגלותיו וקודם שיצא רובו כרכוהו בדבר החוצץ?

(א) כשתחלה יצא ראשו ואחר כך כרך גופו בדבר החוצץ: בודאי פטר רחם הוא ולא שייך להסתפק בזה, שהרי מיד ביציאת ראשו כבר פטר הרחם ודינו כילוד, וקדוש מיד אף על פי שלא יצא רובו. (ב) כשיצא דרך מרגלותיו, וקודם יציאת רובו כרכוהו בדבר החוצץ: בזה נסתפק רבא האם הוה חציצה ואמרינן כיון דלא נגע ברחם לא קדיש, דהא רחם הוא דמקדש דבדידיה תלא רחמנא.

מ. מה הסברא לומר דסיב הוה חציצה, ושליא לא הוה חציצה?

דסיב מין באינו מינו הוא, אבל שליא דמינו הוא דלמא אינו חוצץ.

מא. באיזה שליא נסתפקו, בשליא של וולד או שליא אחרת?

לא נסתפקו כשכרכו בשליא של הולד עצמו, דהא אורחיה הוא. אלא איירי כשכרכו בשליא אחרת.

מב. מה הסברא לומר דכשכרכוהו האשה המיילדת בידיה, והוציאתו והפסיקו ידיה בינו לבין הרחם דלא הוה חציצה?

כיון דאורחיה הוא לילד את בהמתה לאו חציצה היא.

גליון קנין תורה

מג. "בעי רבא, בלעתהו חולדה והוציאתו מהו", למה אין לפרש הספק כפשוטו שבלעתהו חולדה בתוך הרחם והוציאתהו? ובאיזה אופן באמת נסתפק?

אם הוציאתו, הרי כיון שהוציאתו מרחם האם כשהיה בלוע ולא נגע הולד ברחם היינו הספק דכרכתו. אלא איירי כשבלעתו, והוציאתו, ושוב הכניסתו והקיאיתו ממעיה לתוך הרחם ויצא מאליו. האם אמרינן דאף על גב שלא נתקדש ביציאה ראשונה כיון שהיה בה חציצה, מכל מקום קדוש ביציאה אחרונה.

מד. "הדביק שני רחמים ויצא העובר מזה ונכנס לזה", לאיזה ענין נסתפק בזה, ומה הן צדדי הספק?

האם נפטרה בהמה השניה מן הבכורה או לא. מי אמרינן שרק ולד שלה שפוטר את הרחם פוטר את הבא אחרי כן מהבכורה, אבל ולד שאינה שלה אינו פוטר. או דגם ולד שאינה שלה פוטר.

מה. מה הן צדדי הספק כשנפתחו ונתרחבו כותלי בית הרחם, וכשיצא הולד לא נגע בה?

מי אמרינן 'אור' רחם מקדיש, והאיכא. או דלמא 'נגיעת' רחם מקדשה, וליכא.

מו. "נעקרו כותלי בית הרחם", למה אין לומר דנסתפק כשנעקרו ונפלו מן הבהמה ואחר כך הולידה? ובאיזה אופן באמת נסתפק?

דאם נעקרו ונפלו מן הבהמה, אם כן פשיטא דלא נתקדש הבכור, דהא ליכא לא אור ולא נגיעה כיון דאין כאן רחם. אלא איירי כשנעקרו ונכנסו כותלי בית הרחם לפניו מן הבהמה ונתלו לו בצוארו של הבכור, ויצא הולד דרך דפנות העקורות. וצדדי הספק הם, האם כותלי בית הרחם מקדשין רק במקומן, או דלמא שלא במקומן נמי מקדשין.

מו. באיזה אופן נסתפק רבי זירא ברחם שנפרץ, ומה הן צדדי הספק; (א) בנפרץ פחות מחציו, והוא עומד מרובה על הפרוץ, (ב) בנפרץ יותר מחציו, והוא פרוץ מרובה על העומד?

(א) בנפרץ פחות מחציו - כשיצא הולד דרך פרוץ; מי אמרינן כיון דעומד מרובה עליו, הוה ליה כאילו כולו עומד.
(ב) נפרץ יותר מחציו - כשיצא הולד דרך חלק העומד.

מו. ומה השיב מזה למה ששאל ממנו רבי ירמיה מה הדין כשניטל מעובי כותלי בית הרחם מבפנים סביב סביב, האם דפנות כאלו מקדשין בכור?

דעד כאן לא איבעיא ליה אלא כשפרוץ מרובה על העומד דעל כל פנים איכא חלק מהרחם 'עומד' בעולם. אבל אם נגממו כל הדפנות, לא קא מיבעיא ליה דודאי אינו מקדש.

דף ע' ע"ב

מו. מה הדין בבחמה שמת עוברת בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו לתוך מעיה ונגע בו; בבחמה טהורה ובבחמה טמאה?

בבחמה טהורה: לכולי עלמא הרועה טהור.

בבחמה טמאה: לתנא קמא. הרועה טהור. לרבי יוסי הגלילי, הרועה טמא.

קנין תורה גליון

נ. מנא יליף התנא קמא שהרועה טהור; בבהמה טהורה, ובבהמה טמאה?

בבהמה טהורה: מקל וחומר; דאם הועילה לו מחיצת אמו להתירו באכילה בשחיטתה - אף על פי שהוא מת, וכי לא תועיל לו מחיצת אמו כשהיא חיה לטהרו מלטמא בנבילה.

בבהמה טמאה: מהא דכתיב וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנגע בנבלתה יטמא עד הערב. זכי ימות מן הבהמה? זו בהמה טמאה 'אשר היא לכם לאכלה' זו בהמה טהורה, איתקש נבלת טמאה לנבלת טהורה. דמי שאינו קרוי נבלה בטהורה אינו נבלה בטמאה, וכמו דבהמה טהורה עוברת טהור, אף בהמה טמאה עוברת טהור.

נא. לרבי יצחק, מהיכן יליף רבי יוסי הגלילי דבבהמה טמאה הרועה טמא?

דכתיב 'וכל הולך על כפיו בכל החיה ההלכת על ארבע טמאים הם לכם כל הנגע בנבלתם יטמא עד הערב', 'הולך על כפיו' היינו שאין פרסותיו סדוקות 'בכל החיה' בתוך גופה של בהמה חיה - דהיינו עובר טמא במעי אמו, טמאתי לך משום נבלה.

נב. בהמה קלוט שאין פרסותיו סדוקות הנמצא במעי פרה - למה אינו מטמא לרבי יוסי הגלילי, הא מהלך כפים בתוך חיה הוא? (לפי ההוה אמינא בגמרא)

משום דלא מרבינן אלא מהלכי כפים שבחיה ההולך על ארבע, ולא מהלכי ארבע שבתוך מהלכי שמונה [דהכי כתיב 'הולך על כפיו בכל החיה, ההולכת על ארבע', דהיינו שאין לאמו אלא ד' רגלים, כגון טמאה שאין פרסותיה סדוקות].

נג. פרה שנמצא בתוך מעי גמל שהיא טמאה [בהמה טמאה שעוברת מין טהור] למה מטמאה לרבי יוסי הגלילי, הא הוה מהלכי שמונה בתוך מהלכי ארבע? (לפי ההוה אמינא בגמרא)

משום דילפינן מדכתיב 'וכל הולך', לרבות פרה במעי גמל.

נד. בהמה טהור קלוט הנמצא בתוך מעי אמו שהיא נמו קלוטה [טהורה היא, אלא שנולדה כן] למה טהור לרבי יוסי הגלילי, הא הוה מהלכי ארבע בתוך מהלכי ארבע?

דלהכי מהני הקל וחומר של רב חסדא לטהרו, שאם הועילה לו מחיצת אמו להתירו באכילה בשחיטתה, לא תועיל לו כשהיא חיה לטהרו מידי נבילה.

נה. האיך נדחו הנך תירוצי?

דאם כן חזיר במעי חזירתא לא יטמא, כיון דהוה מהלכי שמונה בתוך מהלכי שמונה. ורבי יוסי הגלילי אמר דכל שבבהמה טמאה מטמא.

נו. לרב נחמן בר יצחק, מנא יליף רבי יוסי הגלילי דכל טמאה עוברת נמו מטמא ואף מהלכי שמונה בתוך מהלכי שמונה?

דכתיב 'נפש כי תגע בכל טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא', דלכאורה קשה וכי נבלת בהמה טמאה מטמאה ונבלת בהמה טהורה אינו מטמאה. הא ודאי דאף נבלת בהמה טהורה מטמאה דכתיב וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנוגע בנבלתה יטמא. אלא ללמד שיש נבלה חלוקה בין טמאה לטהורה, והוה נבלת עובר, שבטהורה טהור מקל וחומר דרב חסדא, ובטמאה טמא כיון דליכא קל וחומר, אלא קם ליה ממילא בטומאת נבלות מאחר שמת, ולא דרשינן כתנא קמא להקיש נבלת בהמה טהורה לנבלת בהמה טמאה.

גליון קנין תורה

נז. לרב נחמן בר יצחק, הרי אפשר ללמוד כל זה מקרא ד'נפש כי תגע וכו' בנבלת בהמה טמאה', ולמה איצטריך נמי הדרשה דרבי יצחק מקרא ד'וכל הולך על כפיו בכל החיה ההולכת על ארבע טמאים הם לכם כל הנוגע בנבלתם יטמא עד הערב'?

דאי לאו דרבי יצחק, הוה אמינא שפסוק זו שהביא רב נחמן בר יצחק איצטריך ליה כוליה לדרשה שדרש מיניה רבי - דהא דכתיב כאן 'בנבלת בהמה טמאה' היא שלא לצורך, דהרי כתיב כבר 'בנבלת חיה טמאה' ובהמה בכלל חיה היא, אלא שבא ללמוד בגזירה שוה מהא דכתיב 'נפש כי תגע וכו' בבהמה טמאה וכו' ואכל בשר זבח השלמים וכו' ונכרתה', דגם הך קרא דנגיעת נבילה דאיירי בקרבן עולה ויורד לא חייבו הכתוב בקרבן רק אם אכל אחר כך קודש או נכנס למקדש, ולא בטומאה גרידא. והוה ילפינן מהיקישא דתנא קמא דגם עובר של בהמה טמאה אינה מטמאה משום נבלה, ולכן איצטריך דרשת רבי יצחק להשמיענו דמהלכי כפים בחיה - דהיינו עובר טמא במעי אמו, טמאתי לך משום נבלה, ולא נילף לטהרה מהיקישא דמקיש תנא קמא בהמה טהורה לבהמה טמאה. ומדרשת רב נחמן בר יצחק ילפינן שכל ולד הנמצא בתוך מעי בהמה טמאה, מטמאה בין שפרסותיו סדוקות ובין לא.

נח. רבנן במשנתנו החולקים על רבי יוסי הגלילי, וסוברים שגם עובר של בהמה טמאה אינו מטמאה במעי אמו, למה נקט קרא 'נפש כי תגע בכל טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא', וכי נבלת בהמה טהורה אינה מטמאה?

כוליה קרא איצטריך לדרשת רבי המובא לעיל ללמוד בגזירה שוה 'בהמה טמאה' שהנוגע בנבלה אינו חייב קרבן עולה ויורד אלא אם כן אכל קדשים או נכנס למקדש בטומאתו.

נח. האיך רצה בן עזאי ללמוד מ'כל הולך על כפיו בכל החיה ההולכת על ארבע וכו' כל הנוגע בנבלתם יטמא עד הערב' שנבלת חיה טהורה מטמאה? והאיך דחה רבי יונתן לדרשתו?

בן עזאי למד: מדכתיב 'בכל החיה' מרבינן אף נבלת חיה טהורה. רבי יונתן דחה לדרשתו: הרי לא כתיב 'בכל חיה', אלא כתיב 'בכל החיה' ובא לרבות מהלכי כפים בתוך חיה, דהיינו עובר טמא הנמצא במעי אמו.

ס. מהיכן יליף רבי ישמעאל שנבלת חיה טהורה מטמאה?

דכתיב וכי ימות מן הבהמה זו בהמה טמאה, אשר היא לכם לאכלה זו בהמה טהורה. וכיון דפרט לך בהמה טהורה וטמאה, הרי חיה טהורה בכלל בהמה טהורה, לפי שלמדנו במקום אחר דחיה בכלל בהמה. וכיון שנבלת בהמה טהורה מטמאה, הכא נמי נבלת חיה טהורה מטמאה.

דף ע"א ע"א

סא. מהיכן ילפינן דחיה בכלל בהמה? ומהיכן ילפינן דבהמה בכלל חיה?

חיה בכלל בהמה: מדכתיב זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים וגו' איל וצבי ויחמור וגו' אלמא דחיה בכלל בהמה.

בהמה בכלל חיה: מדכתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה וכיון דפתח ב'זאת החיה' ומפרש סימני בהמה דקאמר 'מכל הבהמה', אלמא בהמה בכלל חיה.

קנין תורה גליון

כב. לענין איזה דין אמרו בכרייתא דחיה טהורה בכלל בהמה טהורה?

לענין סימנין. שהרי לא מצינו סימנין מפורשים אלא בבהמה דכתיב כל בהמה מפרסת פרסה, וכתיב מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה, הרי דסימנין קיימי על בהמה. ובחיה לא ידעינן סימנין אלו, אלא משום דאשכחן דחיה טהורה בכלל בהמה טהורה.

כג. לענין איזה דין אמרו בכרייתא דחיה טמאה בכלל בהמה טמאה?

לענין הרבעה. דכתיב בבהמה איסור כלאים, ומשמע בין טמאה ובין טהורה. וכיון שחיה טמאה בכלל בהמה טמאה, ילפינן איסור הרבעה גם לענין חיה טמאה.

כד. לענין איזה דין אמרו בכרייתא דבהמה טמאה בכלל חיה טמאה?

להא דדרש רבי בהא דכתיב גבי קרבן עולה ויורד או נפש אשר תגע וכו' או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה וכו' ונעלם ממנו והוא טמא ואשם, שדי היה לכתוב בנבלת 'חיה' טמאה ויודע אני שהבהמה בכלל חיה, ואם כן למה נאמרה גם 'או בנבלת בהמה טמאה'. אלא ללמוד בגזירה שוה מהא דכתיב בטמא שאכל את הקדש ונפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם או 'בבהמה טמאה' וכו' ואכל מבשר זבח שלמים אשר לה' ונכרתה הנפש ההוא מעמיה, דכמו דהתם אינו חייב כרת משום נגיעת הנבילה לבדה, אלא משום דלאחר שנטמא אכל את הקודש או נכנס למקדש, אף לענין קרבן עולה ויורד אינו חייב בנגיעת טומאה עד שיאכל את הקודש או יכנס למקדש. ולהא מילתא איצטריך לן דבהמה טמאה בכלל חיה, דאי לאו דקים לן מ'זאת החיה' דבהמה בכלל חיה, לא הוה מייתר לן האי 'בהמה טמאה' לגזירה שוה.

כה. מה הדין במפלת מין בהמה חיה ועוף, בין טמאין בין טהורין, ולמה; לרבי מאיר; ולחכמים?

לרבי מאיר: אם זכר הוא, תשב שבעת ימי טומאה ול"ג ימי טהור. ואם נקבה היא, תשב שבועים טמאים, וס"ז ימי טהור. ואם אינו יודע אם זכר אם נקבה, הטל עליה חומר שניהם ותשב לזכר ולנקבה - שבועים טומאת לידת נקבה שמא נקבה היא [ואפילו אינה רואה בהן דם טמאה היא, שמא נקבה ילדה, ובלא ראייה איכא שבועים טומאת לידה], ואין לה ימי טהור אלא עד מ' מתחלת לידתה שמא זכר הוא. לחכמים: כל שאינו מצורת אדם אינו ולד, ואין יושבין עליו ימי טומאה וטהרה כלל.

כו. מנא יליף רבי מאיר דיש תורת 'ולד' על חיה?

דכתיב אצל חיה 'יצירה' כמו באדם. וכיון דבהמה טמאה בכלל חיה טמאה, הוא הדין דהמפלת בהמה טמאה תורת ולד עליה ויושבת עליה ימי טומאה וטהרה.

כז. בנוסף על מה דתני בכרייתא, לענין איזה דינין צריכים להני ד' כלליים; (א) חיה טהורה בכלל בהמה טהורה, (ב) חיה טמאה בכלל בהמה טמאה, (ג) בהמה טמאה בכלל חיה טמאה, (ד) בהמה טהורה בכלל חיה טהורה? (רש"י)

(א) חיה טהורה בכלל בהמה טהורה: לסימנין, ולענין טומאת נבלת חיה טהורה, ולאיסור הרבעה.

(ב) חיה טמאה בכלל בהמה טמאה: לאיסור הרבעה.

(ג) בהמה טמאה בכלל חיה טמאה: להא דדרש רבי מיתורא ד'בהמה טמאה' שאינו חייב קרבן עולה ויורד כשנגע בטומאה אלא כשאכל קודש בטומאתו או נכנס למקדש. ולענין המפלת כמין בהמה טמאה שיושבת עליה ימי טומאה וטהרה לרבי מאיר.

(ד) בהמה טהורה בכלל חיה טהורה: שהמפלת בהמה חיה ועוף טהורה יושבת ימי טומאה וטהרה אליבא דרבי מאיר.

קנין תורה גליון

סח. האשה שמת ולדה בתוך מעיה ופשטה היה ידה ונגעה בה; מה דין החיה, ומה דין האשה עצמה?

החיה; טמאה טומאת שבעה.
האשה עצמה; טהורה עד שיצא הולד.

סז. מנא ילפינן דטומאה בלועה מלמעלה [דרך פיו] אינה מטמאה?

דכתיב גבי נבלת בהמה והאוכל מנבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב, ומי לא עסקינן אף במי שאכל נבלה סמוך לשקיעת החמה דעדיין היא במעיו ולא נתעבלה. וכיון דקמטהר ליה קרא בהערב שמש, אלמא מכיון שנבלעה הרי היא כמעוכלת לענין לטמא, ולכן אינו מטמאו לאדם.

ע. למה אין לדחות דהא דאינו טמא מחמת הנבילה שבתוך מעיו הוא משום דהוה מוגע בית הסתרים? (רש"י)

דאם כן היה צריך לטמאותו במשא, שהרי האדם נושא. ומבואר במס' נדה (דף מ"ב:): דנהי דטומאת בית הסתרים אינו מטמא במגע, מכל מקום מטמא במשא.

עא. נבילה שנפסל מאכילה, האם מטמא כאב הטומאה לטמא אדם; כשנפסל ככר מחיים, וכשמתחלה בשעת מיתה היה ראוי ואחר כך נפסל?

כשנפסל מחיים: לכולי עלמא ילפינן מדכתיב לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי דאם נפסל לאכילת גר - למאכל אדם אינה קרויה נבילה.
כשמתחילה בשעת מיתה הייתה ראויה לגר ואחר כך נפסל: לרבי יוחנן, עד שתיפסל הנבלה מאכילת כלבים מטמא אדם. לבר פדא, אינה קרויה נבילה לטמא אדם אלא כל זמן שראויה לגר - למאכל אדם.

עב. לבר פדא שמשנפסלה לאדם אינה קרויה נבילה, למה מכל מקום מטמאה אוכלין ומשקין עד שתפסל לכלבים? (רש"י)

דלא גריעא הך נבלה גופה משאר דבר שנגע בנבלה, שנעשה ראשון לטומאה ומטמא אוכלין ומשקין.

עג. לבר פדא דמשעה שנפסלה לאכילת אדם אינה קרויה נבילה, האיך אפשר ללמוד מזה דנבילה שבתוך מעיו של אדם שאינה מטמאה, דטומאה בלועה אינה מטמאה, הרי נבילה זו נפסלה מאכילת אדם ובלאו הכי אינה מטמאה?

דאם בלע אדם חתיכה קטנה של נבילה ולא לעסה, עדיין ראויה לגר היא ולא נפסלה לאכילת אדם אלא למי שיודע שנבלעה על ידי אדם אחר ונמאס ממנה.

עד. מאיזה קל וחומר ילפינן שטהרה בלועה אינה מקבלת טומאה?

מזה כלי חרס המוקף צמיד פתיל שאינו מציל על טומאה שבתוכו מלטמא - שאם היה כזית המת בתוכו אין בליעת הכלי מעכבתו מלטמא את הכלי ואת כל האהל, [דהא טומאה רצוצה בקרקע שאין לה אהל טפה, בוקעת ועולה ומטמאה כל המאדהילים עליה אפילו סמוך לרקיע. אלמא אפילו בליעת קרקע אינה מעכבת, וכל שכן בליעת כליו]. ומכל מקום כלי חרס מוקף צמיד פסול מציל על טהרה שבתוכו, ומעכבתה מליטמא באהל המת. כל שכן אדם שמעכב טומאה שבתוכו מלטמא דהא 'טומאה בלועה' ילפינן לעיל שאינה מטמאה, אינו דין שמציל על טהרה שבתוכו מליטמא.

גליץ קנין תורה

דף ע"א ע"ב

עה. למה אין לפרוך הקל וחומר, דמה לכלי חרס דין הוא שיציל על טהרה שבתוכו שכן יש בו צד קל אחר שאינו מטמא מגבו, תאמר באדם שמתמא מגבו?

דהא לא ילפינן 'גב' אדם מגב' כלי חרס דתיפרוך הכי, אלא ילפינן 'תוך' דאדם מתוך' דכלי חרס.

עו. כיון דילפינן 'תוך' מתוך', למה אמרינן דכל שכן דקל וחומר אלימא הוא?

דאדרבה תוך כלי חרס חמור יותר שהרי מטמא מאוירו בלא נגיעה, ואילו אדם אינו מטמא מאוירו אלא על ידי מגע. ואם כן יש ללמוד, מה אויר כלי חרס שאינו מבליע טומאה שבו מלטמא, מכל מקום מבליע טהרה שבו מליטמא, אף שיש בו חומר זה שמתמא מאוירו, אדם שמבליע טומאה שבתוכו מלטמא, אינו דין שיציל על טהרה שבו מליטמא, הואיל וקל הוא שאין מקבל אויר האדם טומאה לעולם.

עז. מאיזה קל וחומר ילפינן דטומאה בלועה דלמטה אינה מטמאה?

מה כשנכנס מלמעלה שאינו עושה עיכול, מציל. כשהוא תחוב למטה מקום שעושה עיכול, אינו דין שמציל.

עה. למה אין להקשות דכלום עושה עיכול למטה אלא על ידי מעלה – שאם לא יכנס דרך הפה לא יתעכל במעיים לעולם?

דאפילו הכי עיכול הנעשה למטה רב יותר, דבפה אינו מתעכל כל כך עד שיורד למטה.

עז. מאיזה קל וחומר ילפינן דבלוע בכהמה אינה מטמאה?

דמה אדם שמתמא מחיים מציל בבלוע, בהמה שאינה מטמאה מחיים אינו דין שתציל בבלוע.

פ. למה אין לפרוך הקל וחומר, דמה לאדם שכן צריך שהייה לטמא בגדים שהוא לבוש בהם בבית המנוגע, ואילו בהמה שנכנסת טעונה בליה, הרי הן טמאים מיד בלי שהייה?

דהא דבהמה אינה צריכה שהייה, היינו בכלים שעליה דרך משאוי [דהא לאו בת מילבש בגדים היא]. והרי אדם נמי שנכנס עם בגדים דרך משאוי [שלא היה לבוש בהם אלא נטלם בכתיפו] אין צריך שהייה אלא טמאים מיד.

פא. מהו שיעור שהייה למי שנכנס לבית המנוגע והיה לבוש כליו, ופנדליו ברנליו, וטבעותיו באצבעו – לטמא כליו?

עד שישהה כדי אכילת פרס [חצי ככר של עירוב, שהוא מזון שתי סעודות והוא שמונה ביצים], של פת חטים ולא פת שעורים, וכשאוכלו בהטיבה, עם ליפתן.

גליון קנין תורה

פב. מה הדין במי שבלע טבעת הטמאה בטומאת מת? ומה הדין כשהקיא הטבעת אחר כך?

בלע טבעת טמאה בטומאת מת: צריך טבילה, לפי שנטמא בנגיעתה קודם שבלעה. ולאחר שטבל אוכל בתרומתו, דמשנבלעה הטבעת כבר אינה מטמאה.
אם הקיאה להטבעת אחר כך: שוב טמאתו להאדם שנגעה בו ביציאתה, דלא אהני טבילת אדם לטהר הטבעת שבמעיו.

פג. מה הדין במי שבלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת, והוצה בשלישי ובשביעי במי הטאת לטהרו, ואחר כך טבל והקיא הטבעת? [ומה הדין אם הקיאה קודם שטבל? (רש"י)]

הקיאה לאחר שטבל הטבעת טהורה כמו שהיתה, לפי שלא קיבלה טומאה משבלעה.
[אם הקיאה קודם שטבל, נטמאה ביציאתה במגעו].

פד. האיך ילפינן מדין הנ"ל דטהרה בלועה אינו מקבל טומאה?

דאם היה הטבעת מקבל טומאה, היכי מצי למימר 'הרי היא כמה שהיתה', הא לא טבלה להטבעת, וטבילת האדם לא מהניא לה.

פה. למה איצטריך רבה להשמיענו הדין של 'טהרה בלועה' ו'טומאה בלועה', הרי מפורש הדינים במשניות לענין טבעת?

דאי מן המשניות הוה אמינא שאין הטעם משום טומאה בלועה אלא משום 'מגע בית הסתרים'. וחידושו של רבה הוא באופן שבלע שתי טבעות אחת טמאה ואחת טהורה, שאין טבעת הטמאה מטמאה לטבעת הטהורה, משום דבלועים הם. דלא שייך התם הטעם של 'מגע בית הסתרים', דהא אף על פי שנטמנו באדם, הרי הן כמונחין בתיבה. ואשמועינן רבה דטעמא דמשניות אלו הוא משום טומאה וטהרה בלועה, והלכך אפילו בלע שני טבעות טמאה וטהורה אין הטמאה מטמאה להטהורה.

פו. האיך אפשר לפרש טעם המשניות משום 'מגע בית הסתרים', אם כן למה לא נטמא האדם כמשא? (רש"י)

לפי שאין משא אלא למי שהטומאה יוצאה ממנו, כגון מת ונבלה ומעיינות הזב. אבל טבעת שנטמאה מת, אף על פי שהיא אב הטומאה אין לה טומאת משא.

דף ע"ב ע"א

פז. האיך רצו להוכיח ממשנתנו דתנן "האשה שמת ולדה בתוך מעיה, ופשטה היה את ידה ונגעה בו, החיה טמאה טומאת שבעה", ש'טומאה בלועה' מטמאה? [ולפי זה האיך היו מפרשים הא דהאשה טהורה עד שיצא? (רש"י)]

שהרי העובר שהוא בלוע מטמא להחיה שנוגעת בו.
[ולפי זה הא דאינו מטמא לאמו עד שיצא, על כרחך משום דהוה מגע בית הסתרים, ולא משום בלוע].

קנין תורה גליון

פח. האיך דחה רבה הוכחה הנ"ל? והאיך דחה רבא דחייית רבה?

רבה: דעובר שאני משום דעובר סופו לצאת, ולכן אין לו דין 'בלוע'.
רבא: וכי עובר סופו לצאת, וטבעת אין סופו לצאת.

פח. האיך תירצו המשנה שלא יקשה על דינו של רבה לענין שתי טבעות אחת טהורה ואחת טמאה?

דהמשנה שאמרה דהחיה טמאה מן העובר, אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים.

צב. למה האריך לומר 'אינה מדברי תורה' ולא אמר סתם שהוא מדברי סופרים?

להשמיענו דלא אזיל המשנה דוקא כרבי עקיבא שסובר דעובר מת שבמעי אשה טמא הוא, והלכך מטמא לחיה, דטומאה בלועה מטמאה, וטהרה בלועה מיטמאה, והאשה טהורה משום דמגע בית הסתרים הוא. אלא אזיל אפילו כרבי ישמעאל שסובר דעובר מת שבמעי אשה טהור הוא, מכל מקום גזרו בה טומאה מדרבנן.

צא. למה באמת גזרו חכמים שהחיה תיטמאה על ידי העובר?

דפעמים שהולד מוציא ראשו חוץ לפרוזדור והרי הוא כילוד ומטמא, וכסבורה החיה שעדיין הוא במעיה, ואתי לטהרה.

צב. למה לא גזרו כן ברועה שהושיט ידו למעי בהמה דקתני מתני' שהוא טהור? (רש"י)

ברועה ליכא למיגור הכי, מפני שרחם שלה גלוי דכי מפיך חזי ליה.

צג. למה לא גזרו שהאשה עצמה גם כן תהא טמאה, שמא יצא הולד ותהא סבורה שעדיין הוא במעיה?

דהאשה מרגשת בעצמה כשהולד יוצא.

צד. למה אין לסמוך שתאמר האשה לחיה שיצא הולד?

משום דהאשה עסוקה היא בחבליה וציריה, וטרידא מלומר לחיה אל תגעי בולד לפי שכבר יצא.

צה. מה דרשו מהא דכתיב "וכל אשר יגע על פני השדה וכו' יטמא"; לרבי ישמעאל, ולרבי עקיבא?

לרבי ישמעאל: להוציא עובר במעי אשה שהוא טמון שאינו טמא.
לרבי עקיבא: לרבות גולל [כיסוי הארון של מת] ודופק [דף שנותנין בצד הארון] שמתמאין כמו המת עצמו.

גליון קנין תורה

צו. למה לא דרש רבי ישמעאל כרבי עקיבא, ולמה לא דרש רבי עקיבא כרבי ישמעאל?

רבי ישמעאל: סובר הא דגולל ודופק מטמאין, הלכתא גמירי לה.
רבי עקיבא: אין למעט שעובר אינו מטמא, דהא כתיב הנוגע במת בנפש משמע מת שהוא בתוך נפש האחרת, וזהו עובר.

צז. מה יליף רבי ישמעאל מדכתיב 'הנוגע במת בנפש' ולמה לא דריש לה רבי עקיבא לדרשה זו?

רבי ישמעאל: יליף דרביעית דם הבאה מן המת מטמאה. דאיזוהו נפש של אדם שמתמאה, הוי אומר זו רביעית דם שחיי האדם תלוין בו, שבכך האדם מתקיים.
רבי עקיבא: משום דסובר שאף רביעית דם הבא משני מתים מטמא באהל, ויליף ליה מדכתיב ועל כל נפשות דמשמע שתיים מת דבר שמיטה באה על ידו דהיינו רביעית לא יבוא, והיינו שתי נפשות ושיעור אחד של רביעית. הלכך האי קרא דכתיב ביה חד נפש, על כרחך לאו לרביעית דם אתא, אלא לעובר שמתמא.

דף ע"ב ע"ב

צח. מה הדין בבחמה המקשה לילד והוציא עובר את ידו וחתכה לידו, ואחר כך שחט את אמו – לענין הבשר, ולמה?

הבשר טהור - לפי שאין בהמה מקבלת טומאה מחיים מן האבר שיצא.

צט. מה הדין כששחט את אמו, ואחר כך חתכה לידו של עובר; לרבי מאיר, ולחכמים?

לרבי מאיר: בשר העובר - שנגע בהיד שנחתך - טמא מגע נבלה.
לחכמים: בשר העובר לא הוה מגע נבילה אלא מגע טרפה שחוטה. לפי שהשחיטה של אמו אף על פי שאינה מתרת האבר באכילה, מכל מקום טהרתו מידי נבלה.

ק. מהיכן למדו חכמים שהבשר אינו מגע נבילה? ולמה לא למד בן רבי מאיר?

חכמים: כשם שמצינו בטריפה ששחיטתה מטהרתה שאינה מטמאה. הכי נמי שחיטת הבהמה מטהר את האבר שיצא שלא יטמא אף שאינו מתירו באכילה.
רבי מאיר: אין לדמות אבר שיצא לטריפה שחוטה, דהתם בדין הוא שיטהרנה שחיטתה שהרי היא גופה נשחטה. אבל הכא שיצא האבר של העובר, הוה דבר שאינו גופה למה יטהרנה שחיטת אמו.

קא. מהיכן היה אפשר למילף דשחיטת טריפה אינה מטהרתה?

דלכאורה הוה ליה למילף מבהמה טמאה; מה בהמה טמאה אסורה באכילה, אף טרפה אסורה באכילה. ומה בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה, אף טרפה לא תטהרנה שחיטתה.

גליון קנין תורה

קב. מנא ילפינן דבהמה טמאה אין שחיטה מטהרתה? (רש"י)

דכתיב 'לכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה וגו' כל הנוגע בהם יטמא, להביא בהמה טמאה שלא תטהרנה שחיטתה. והלא דין הוא, השרץ אסור באכילה ובהמה טמאה אסורה באכילה, מה שרץ אין שחיטתו מטהרתו דכתיב בהו 'טמאים הם לכם', אף בהמה טמאה לא תטהרנה שחיטתה. או כלך לדרך זו, בהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה, מה טרפה שחיטתה מטהרתה אף בהמה טמאה כן, תלמוד לומר 'הנוגע בהם' להביא בהמה טמאה שלא תטהרנה שחיטתה.

קג. למה אין לרחות דאין ללמוד טריפה מבהמה טמאה, דדוקא בהמה טמאה אין נטהרת מטומאתה על ידי שחיטה, משום שלא היתה לה שעת הכושר, אבל טרפה שהיתה לה שעת הכושר, כיון דחל עלה תורת שחיטה תו לא פקעה מיניה?

דאם כן, בהמה שנולדה טרפה מן הבטן לא תטהרנה שחיטתה, כיון דלא היתה לה שעת הכושר.

קד. ומהיכן באמת דחינן דאין ללמוד טריפה מבהמה טמאה שלא תטהרנה שחיטתה?

דלא ילפינן מבהמה טמאה שכן אין במינה שחיטה, ולכן אין שחיטה מטהרתה. אבל טרפה שיש במינה שחיטה, שחיטתה מטהרתה.

קה. לתנא דמשנתינו איזה דבר אין שחיטתו מטהרתו כמו בהמה טמאה שאין במינה שחיטה?

בן שמונה חי אין שחיטתו מטהרתו, לפי שאין במינו שחיטה. [ולהלן יתבאר דתנא דברייתא חשיב ליה יש במינו שחיטה. (אלא דמ"מ אין שחיטתו מטהרתו)].

קו. איזה טומאה מקבל בגד שלשה טפחים על שלשה טפחים? ואיזה טומאה מקבל בגד שלש אצבעות על שלש אצבעות?

שלשה טפחים על שלשה טפחים: ראוי למדרס הזב שהוא אב הטומאה, וכל שכן שנטמא במגע שאר טומאות. שלש אצבעות על שלש אצבעות: אינו ראוי למדרס, אלא מקבל טומאה מן אב הטומאה במגע, משום דחזי לעניים ולעשירים.

קי. מה הדין בבגד שלשה טפחים על שלשה טפחים שהיה מדרס הזב, ואחר כך נחלק ואינו ראוי עוד למדרס, אבל ראוי הוא לקבל טומאת מגע לפי שיש בו שיעור שלש על שלש אצבעות?

לרבי מאיר: טהור הוא מן המדרס מלטמא אדם וכלים, אבל טמא טומאת הנוגע במדרס, והוי ראשון לטומאה מפני שנגעו זה בזה בעודן מחוברין שהיו מדרס.

לרבי יוסי: מגע חבירו אינו מגע לפי שהוא בית הסתרים. אלא שאם מתחלה נגע בו זב ברגלו, דעכשיו יש על בגד זו שני טומאות; טומאת מדרס שהיא אב הטומאה, וטומאת מגע שהיא ראשונה שאינה אלא לטמא אוכלין ומשקין. אם אחר כך נחלק לפחות מג' טפחים, טהור הבגד מטומאת מדרס ואינו אב הטומאה. אבל עדיין טמא מגע הזב כל זמן שלא טבלה או נפחת מג' אצבעות.

גליון קנין תורה

קח. לעולא, מה הדין בבגד גדול שהיה טמא מדרס, וחתך ממנו שיעור שלש אצבעות, ולמה; לענין מדרס, ולענין מגע מדרס?

מדרס: טהרה החתיכה, כיון שאין בה כשיעור.

מגע מדרס: לכולי עלמא טמא, ואפילו לרבי יוסי. דאף דאמר שאין מגע החבור מגע דהא בית הסתרים היא, הכא מודה משום דבשעת פרישתו מבגד הגדול אי אפשר לצמצם שלא יגע בה מעט, ובשעת פרישה כבר אינו בית הסתרים, ומקבל טומאה מבגד הגדול שיש בו שיעור אב הטומאה.

דף ע"ג ע"א

קמ. האיך תירצו דהא דנתבאר במשנתנו שהעובר מקבל טומאה מידו שנחתך, דלא אזיל דוקא כרבי מאיר שסובר דמגע בית הסתרים הוה מגע? (לפי עולא, ורבינא)

לעולא: אפילו רבי יוסי מודה דמגעו של היד לעובר הוה מגע, משום דבשעת פרישה כשחותך האבר מן העובר אי אפשר לצמצם שלא יגע בו מעט.

רבינא: דוקא בגד דלאו לחתיכה קאי, לכן אין מגעו במקום חיבורו מגע אליבא דרבי יוסי. אבל עובר כיון דלחתיכה קאי, כל העומד לחתוך כחתוך דמי, והרי נוגעין זה בזה, ולכולי עלמא מקבל העובר טומאה מן היד.

קי. ידות הכלים שהן ארוכות ועתיד לקצצן, עד איזה מקום צריך לטבול הכלי, ולמה; לרבי מאיר, ולחכמים?

לרבי מאיר: מטביל הכלי עד מקום מדה שהוא עתיד לקיים, ומה שעתיד לקוץ אין צריך טבילה דקצוץ דמי. לחכמים: צריך שיטביל את כולו, דלא אמרינן דמה שעתיד לקצצו קצוץ דמי.

קיא. האם תירוצו של רבינא ד'עובר לחתיכה קאי', אזיל דוקא אליבא דרבי מאיר שסובר בכלים דמה שעתיד לקצוץ בקצוץ דמי?

אינו דוקא אליבא דרבי מאיר. אלא אפילו לרבנן דסוברים דלגבי יד הכלי לא אמרינן כמאן דקצוץ דמי, הכא בעובר ידו מודי, דכיון שחבורי אוכלין הן רכין אינו חשיב חבור, וכמאן דמפורשים דמו, והרי נוגעים אהדדי.

קיב. למה נקט המשנה הא דעובר מקבל טומאה מן היד דוקא באופן שחתך ידו של עובר; לעולא, ולרבינא?

לעולא: דאי לא חתכו לא היה נטמא (אליבא דרבנן). משום דנגיעה במקום חיבור מגע בית הסתרים הוא. לרבינא: באמת אפילו לא חתכה להיד נמי מקבל העובר טומאה ממנו, משום דהוה כמופרש ממנו. אלא אידי דתנא רישא 'חתכה ואחר כך שחט את אמו הבשר טהור', דדוקא חתכה קודם שחיטה דמשעה שנשחטה ונראית לטומאת אוכלין לא נגע בו, הא לא חתכו טמא הוא, תנא נמי סיפא 'חתכה', אף על פי דבלא חתכה נמי טמא העובר.

קיג. האם טריפה שהוטה מטמא מדאורייתא או מדרבנן?

אינו מטמא מדאורייתא כלל, ומדרבנן מטמא במוקדשין.

גלין קנין תורה

ק"ד. מה ענו חכמים בכרייתא לטענת רבי מאיר דרך שחיטת טריפה מטהרתה משום שהיא גופה, ואין ללמוד ממנו שתטהר את האבר של עובר שאינו גופה?

הרבה מצלת על שאינו גופה יותר מגופה. שהרי שנינו לעיל במשנה, החותך מן העובר שבמעיה של בהמה שאינה גופה, מותר באכילה. ואילו אם חתך מן הטחול ומן הכליות שהיא גופה, אסור באכילה.

קמ"ו. מה הדין לעינן טומאה של איברין המדולדלין בבהמה עצמה, כשנשחטה הבהמה; לריש לקיש, לרבי יוחנן ללישנא קמא, לרבי יוחנן ללישנא בתרא?

לריש לקיש: כשם שנחלקו בעוברין כך נחלקו באיברין, לרבי מאיר אין שחיטתה מטהרת, ולרבנן שחיטתה מטהרת. לרבי יוחנן ללישנא קמא: לכולי עלמא בשעת שחיטה הרי הן כנפולין ממנה, ואין שחיטתה מועלת להן. לרבי יוחנן ללישנא בתרא: לכולי עלמא אין שחיטה עושה ניפול, וטהורים הם מלטמא.

קמ"ז. האיד ביאר רבי יוסי ברבי הנינא טעמו של רבי יוחנן ללישנא קמא, דאליבא דרבנן אבר של עובר שחיטה מטהרת, ואילו אבר המדולדל בה עצמה אין שחיטתה מטהרת?

משום דבעובר סבירא ליה רבי יוחנן (לעיל דף ס"ח ע"ב) דיש לו תקנה בחזרה, שאם יחזיר ידו לתוך מעי אמו, אותו אבר מותר באכילה. ואילו אבר המדולדל אין לו תקנה בחזרה, והלכך אין שחיטה מטהרת.

דף ע"ג ע"ב

ק"ז. האיד מתבאר הא דאמר רבי מאיר, ש'שחיטת טריפה דין הוא שתטהר אותה ואת האבר המדולדל בה, משום שהיא דבר שגופה; לריש לקיש, לרבי יוחנן ללישנא קמא, לרבי יוחנן ללישנא בתרא?

לריש לקיש: אף דסבירא ליה דלרבי מאיר גם אבר המדולדל אין שחיטתה מטהרת, יש לפרש דאמר להם לחכמים, לדידי לא שנא אבר דעובר ולא שנא אבר דבהמה כי הדדי נינהו. אבל אפילו לדבריכם, אף על פי שאתם מטהרין באבר הבהמה עצמה, היה לכם לטמא באבר העובר כיון שאינו גופה. לרבי יוחנן ללישנא קמא: באמת קשה עליו, דהא אמר לדברי הכל אבר המדולדל כנפול הוא ולא מהני לה שחיטה, והיכי תני רבי מאיר ששחיטה מטהרת את האבר המדולדל, ומכח דך קושיא אכן נדחה דך לישנא. לרבי יוחנן ללישנא בתרא: שפיר אמר כן רבי מאיר, ואפילו לשית עצמו, דאף רבי מאיר שחולק בעובר, מודה שהשחיטה מטהר לאבר המדולדל בבהמה עצמה.

ק"ח. האיד ביאר רבי יוסי ברבי הנינא טעמו של רבי יוחנן ללישנא בתרא אליבא דרבי מאיר, שנותן חילוק בין אבר בהמה ששחיטה מטהרתה, לאבר העובר שאין שחיטה מטהרתה?

דאבר המדולדל כיון שהיא גופה, השחיטה מטהרתה. אבל עובר כיון דלאו גופה, אין השחיטה מטהרתה.

ק"ט. מה הדין כשמתה הבהמה שהיו בה אבר ובשר מדולדלין – אבר בפני עצמו ובשר בפני עצמו, איזה מהם צריך הכשר מים?

הבשר: צריך הכשר מים - שיקבל טומאה אם יגע בה, משום דמיתה עושה ניפול והוה ליה בשר מן החי שהוא טהור מלטמא.

קנין תורה גליון

האבר: אין צריך הכשר, שהרי מחמת עצמו מטמא משום אבר מן החי [שהבשר הפורש ממנו טהור], אבל אינו מטמא משום אבר מן הנבלה [שיהא בשר הפורש ממנו טמא], משום דמיתה עושה ניפול והוה ליה כמו שנגמרה נפילתה קודם שמתה.

קב. מזה הדין בבחמה שנשחטה שהיו בה אבר ובשר מדולדלין, האם צריך הכשר מיום כדי לקבל טומאה; לרבי מאיר, ולרבי שמעון?

לרבי מאיר: אין צריך הכשר מיום, משום דהוכשרו בדמים של שחיטה לקבל טומאת אוכלין.
לרבי שמעון: לא הוכשרו, וצריכין הכשר אחר לקבל טומאה, דסובר שאין בהמה נעשית יד לאבר להביא הכשר עליה.

קבא. האיך תירצו הא דכבר מבואר בשני הדינים דלעיל, דלכולי עלמא מיתה עושה ניפול ושחיטה אינה עושה ניפול, ולמה איצטריך רב יצחק בר יוסף לאשמעינן דין זה?

דמהמשה דשחיטה אינו עושה ניפול הוה אמינא, דלעולם סבירא ליה לרבי מאיר דשחיטה עושה ניפול ומטמא כאבר מן החי. והא דאמר 'הוכשרו' דמשמע דאין בהן טומאה דעצמה, לא קאי אלא על בשר המדולדל, דאי נמי סבירא לן שחיטה עושה ניפול, הוה הבשר כבשר הפורש מן החי וטהור. הלכך איצטריכא דרב יצחק בר יוסף לאשמעינן דבאמת סבירא ליה לרבי מאיר דשחיטה אינו עושה ניפול, ואף האבר אין לה טומאה מחמת עצמה כאבר מן החי.

קבב. האיך הוה אמינא דלא הוכשרו אלא הבשר המדולדל ולא האבר המדולדל, הא תני במשנה 'הוכשרו' בלשון רבים דמשמע בין הבשר ובין האבר?

דהוה אמינא דקאי על שני מיני בשר, אחד לבשר הפורש מן הבהמה שהיה מדולדל בה קודם שחיטה, ואחד לבשר הפורש מן האבר לאחר שחיטה.

קבג. אי אשמעינן כבר דבשר הפורש מחבמה הוכשרו בדמיה, למה איצטריך למיתני שגם בשר הפורש מן האבר הוכשר?

דהוה אמינא דהואיל ועם האבר מטמא טומאה חמורה שטמא אדם כנבלה (לפי סברא זו דשחיטה עושה ניפול והוה אבר מן החי), אימא לא תיבעי הכשר לאחר פרישתן ויקבל טומאת אוכלין בלא הכשר. קא משמע לן דלא, אלא צריך הכשר.

קבד. מזה נפקא מינה דצריך הכשר אם ממילא הוכשר בשחיטה? (רש"י)

נפקא מינה להיכא דנחתך כל האבר קודם שחיטה, דלא הוכשר בדמיה, ואח"כ פירש בשר ממנו דבעי הכשר.

קבה. מנא ילפינן בברייתא דלא מהני שחיטה לאבר ובשר המדולדלין בבחמה ובחיה ובעוף? ומזה הוסיף על זה רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן?

דכתיב 'בשר בשדה טרפה לא תאכלו' להביא האבר והבשר המדולדלין בבחמה ובחיה ובעוף ושחטן, שהן אסורין.
ואמר רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן, שאין בהן איסור לאו של אבר מן החי, אלא מצוה לפרוש בעלמא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא הוא.

גליון קנין תורה

דף ע"ד ע"א

קכז. האיך תירין רב יוסף דליכא סתירה בין הא דאמר הוא בשם רב שאם אכלו לאבר המדולדל, לוקה משום אבר מן החי, להא דאמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא בשם רב, שאינו לוקה עליה אלא מצות פרוש בעלמא הוא מדרבנן?

דמה שאמר רב יוסף דלוקה משום אבר מן החי, היינו במיתה דעושה ניפול, והשמיע לנו רב דלא משום נבלה מתרינן ביה אלא משום אבר מן החי. ומה שאמר רב יצחק בשם רב שאינו לוקה, היינו בשחיטה דאינה עושה ניפול.

קכח. האיך ילפינן שמיתה עושה ניפול, ושחיטה אינה עושה ניפול, מהא דכתיב בשרצים וכל אשר יפול עליו מהם כמותם יטמאו? דלמה איצטריך הא דכתיב 'במותם', הא להדיא כתיב וכי יפול מ'נבלתם'. אלא הכי קאמר 'כל אשר יפול מהם כמותם', שעל ידי מיתה הויא נפילה מהם, ולא על ידי שחיטה. שמע מינה דמיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול.

קכט. האיך ילפינן דין זה מפסוק שנאמר אצל שרצים דלא שייכא בהו שחיטה? דאם אינו ענין לשרצים דלאו בני שחיטה נינהו, ולא איצטריך 'במותם' דהא אפילו שחיטתם מיתה היא, תנהו ענין לבהמה.

קל. האיך אפשר ללמוד דין זה מכאן, הא איצטריך פסוק זה ל'כעין שעת מיתה', דשרצים אינם מטמאים רק כשהן לחים – כעין שעת מיתה שהיו לחין, למעוטי שרין שיבש שאין מטמא? דתרי 'במותם' כתיבי, אחד לענין שרצים שאין מטמאים רק לחים, ואחד שמיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול.

קלא. מה הדין באבר היוצא של עובר מת, האם מהני שחיטה לטהרו? לרב חסדא: לכולי עלמא שחיטה עושה ניפול, ומטמא כנבילה, דלא מהני ליה שחיטת האם. לרבה: כמחלוקת בזה, כך מחלוקת בזה, דנחלקו רבי מאיר וחכמים אף בעובר מת.

קלב. האם בן שמונה חדשים חי שנולד מבחמה היה קרוי 'יש במינו שחיטה', לתנא דמשנה, ולתנא דברייתא? לתנא דמשנה: אין במינו שחיטה, ולכן לא מהני לו שחיטה לטהרו. לתנא דברייתא: יש במינו שחיטה, (ומכל מקום אין שחיטתו מטהרתו אם נולד חי).

קלג. למה סבירא ליה לתנא דברייתא דבן שמונה חדשים חי הוה 'יש במינו שחיטה'? משום שניתר בשחיטת אמו.

קלד. תנא דברייתא דפריך משחיטה אנב אמו וסבר ד'יש במינו שחיטה' קרינא ביה, מהיכן ילף באמת דשחיטת טריפה מטתרתה? מדכתיב וכי ימות 'מן' הבהמה, מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה. ואיזו זו, זו טרפה ששחטה.

גליון קנין תורה

קל"ה. הושיט את ידו למעני בהמה ושחט בן ט' חי ויצא אחר שחיטתו, ואמו קיימת; מה הצד דלא מהני השחיטה אפילו לרבי מאיר דסובר דבן פקועה צריך שחיטה, ומה הצד דמהני השחיטה אפילו לרבנן דסבירא להו דבן פקועה אין צריך שחיטה?

אליבא דרבי מאיר דאמר בן פקועה טעון שחיטה [ומהני לה שחיטה], אפשר דהני מילי היבא דשחטו לאחר שיצא לאויר העולם אבל במעני אמו לא שריא ליה שחיטה דיליה.
או דילמא אפילו לרבנן יהא ניתר בשחיטה זו, דדילמא קסברי רבנן דד' סימנין הכשיר רחמנא בעובר שבמעני אמו, ובאיזה שני הסימנים שישחטו - או של אמו או שלו הוה שחיטה.

קל"ה. למה אין לפשוט מהא דתנן במשנתינו, דטריפה מן הבטן לא היה לה שעת הכושר, ועל כרחק דאין יכול להכניס ידו ולשחטה, דאם כן הרי היה לה שעת הכושר במעני אמו לפני שנעשתה טריפה?

דיש לפרש דאיירי המשנה כשנוצרה טריפה מן הבטן, וכגון שהיא בעלת ה' רגלים דהאי טרפות ודאי הוה בה משנוצרה, ולכן מעולם לא היתה לה שעת הכושר לשחיטה.

ברכות לראש משביר

ידידנו הנגידים הנכבדים רודפי צדקה וחסד, אוהבי תורה ומוקירי רבנן ותלמידיהון

משפחת קעמפלער שיחיו

- נציבי חודש תמוז -

לעי"נ הרה"ח מו"ה יעקב ב"ר מנחם ע"ה

זכות התורה תעמוד להם להתברך בכל משאלות לבם לטובה לאורך ימים ושנים טובות - ויתקיים בהם הבטחת נביאי אמת וצדק לא ימושו מפיק ומפי זרע ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם

בברכת התורה
הנהלת חבורת קנין תורה

דברים	תשפ"ד	לימוד היום	חזרת אתמול	חזרת החודש
זונטאג	כ"ט תמוז	ע.א.	ע.	ס.א.
מאנטאג	ר"ח אב	יומא דהילולא קדישא של כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל		
דינסטאג	ב' אב	ע.א.	ע.א.	ס.א.
מיטוואך	ג' אב	ע.ב.	ע.א.	ס.ב.
דאנערשטאג	ד' אב	ע.ב.	ע.ב.	ס.ב.
פרייטאג	ה' אב	חזרה		
שב"ק	ו' אב	חזרה		

מטות-מסעי	תשפ"ד	לימוד היום	חזרת אתמול	חזרת החודש
זונטאג	כ"ב תמוז	ס.ח.	ס.ח.	נ.ח.
מאנטאג	כ"ג תמוז	ס.ט.	ס.ח.	נ.ט.
דינסטאג	כ"ד תמוז	ס.ט.	ס.ט.	נ.ט.
מיטוואך	כ"ה תמוז	ע.	ס.ט.	ס.
דאנערשטאג	כ"ו תמוז	ע.	ע.	ס.
פרייטאג	כ"ז תמוז	חזרה		
שב"ק	כ"ח תמוז	חזרה		

מאנטאג עקב - חמשה עשר באב

בחינה לימוד החודש: **דף סג:** (ת"ר לוקחין ביצים) - **דף עד.** (מתני')

בחינה חזרת החודש: **דף נב:** (בעא מיניה רב כהנא מרב) - **דף סג:** (ת"ר לוקחין ביצים)

- איסור השגת גבול -

כל הוכיות ובכללן זכות צילום או העתקה איז לחלקים שמוזכרות
לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד' באבוב
ואין רשות לצלם או להעתיק באיזה אופן שהוא ללא רשות כמכתב מהנהגלה:
טעל: סג 718-438-1188 פקס: 718-298-2044
הערות על הגליון יתקבלו ברצון ע"י אימייל: kiryantorah@amidelzion.org

ואתחנן	תשפ"ד	לימוד היום	חזרת אתמול	חזרת החודש
זונטאג	ז' אב	ע.ג.	ע.ב.	ס.ג.
מאנטאג	ערב תשעה באב			
דינסטאג	תשעה באב			
מיטוואך	י' אב	ע.ג.	ע.ג.	ס.ג.
דאנערשטאג	י"א אב	ע.ד.	ע.ג.	ס.ד.
פרייטאג	י"ב אב	חזרה		
שב"ק	י"ג אב	חזרה		